Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьлл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 11 ИЮНЬ, 1983 ШУ. ◆ № 70 (6792). ◆ Мах 3 кеп.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо соцем баьб 1983 шера 5 бетта а май бетта а промышленноста, транспорта, буьззама, торговле, бахача нахе бытовой гIулакхаш деча предприятеша лелаьчa социалистически яхье итогаш а яь, реализаци еча а нормативно-цIена продукци арахецачa а, къахьегама оьсарло лакхъеча, поставкаш яра договорни декхареш а производства боарам айбаре оттаьь планаш а кхочашъеча доккхий толамаш дахарах республикански газеташ тIе чIоагIдьеча Сийлен улга тIе а йоахаш

Районашка гIолла хьожае:

Хьалхара моттиг — ШАЛИНСКИ РАЙОНА.

ШоллагIа моттиг — ГУДЕРМЕССКИ РАЙОНА.

КхоалагIа моттиг — ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНА.

Ленински, Ведински, Наурски, Ножай-Юртовски, Урус-Мартановски районашца дика болх баьлга белгалдаккха.

МИНИСТЕРСТВАШТА, ВЕДОМСТВАШТА, ПРОИЗВОДСТВЕННИ А IИЛМАН-ПРОИЗВОДСТВЕННИ А ОБЪЕДИНЕНЕШКА ГIОЛЛА:

Хьалхара моттиг — Шурий промышленноста объединенена;

ШоллагIа моттиг — Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управленена;

КхоалагIа моттиг — «Промавтоматика» Iилман - производственни объединенена.

Производственни коллективашка гIолла:

Хьалхара моттиг — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттем гази йоаккхача управленена, буруш тоъара балхий Горячеводски управленена, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода, Грозненски ремонтно-механически завода, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода, Грозненски электромеханически завода, цементни завода, сигнализацеи буьззаме Грозненски дистанцена, № 7 йолча треста Грозненски монтажни управленена.

ШоллагIа моттиг — химреагентий Карабулакски заводе, «Красный молот» завода, «Электроприбор» завода, малхбоален электрически сетешта, «Союзавтоматстром» ВНПО опытни завода, ГрозНИИ институте, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-7, «Межхозлес» яхача республикански объединенена, «Чечингсельстрой» треста ПМК-1066.

КхоалагIа моттиг — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазови управленена, «Мединструмент» завода, «Трансмаш» завода, Наурски чхьагIар доаккхача завода, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене ПМК-105, «Монтажтермоизделия» яхача тресте СУ.

Машар лорабе

ВИЙ ГIОЙЛА ТIЕМА ТIАКХУВРАШТА

Вильямсберг яхача американски городе [illegible] малхбузехьарча мехкашкарча кулгалхоша лаьрхIад дувен тIа ихы а дукхагIа идерни гера Iоаде. Малхбузен Европе идерни зарядаш йола ракеташ оттае.

Уж дага ба вай мохк — Советски Союз, социалистически мехкаш кхераде, прогрессивни уйла йолаш мел дола адам унзардаккха.

Машаре даха, ираже хила безам ба адамий. Къахьегама наха хьабе болх ба. Америка ВIашагIкхийттача Штатий президента Рейгана а цунна цхьана Вильямсберге гулбенначар а шоай мехкашкарча наха хьабе болх хулга вIаштIехьдоаккхаре дикагIа дар. миллионаш бола нах ма лелий шига бе болх боацаш.

Со се болхло ва. Вахар хоадеш къахьега безам ба са.

Сона дагабагIац дIабаха тIом, баьнда, боккхагIчар дувнарах ди- [illegible] вай халкъа тIаоттадаь [illegible].

Са новкъостех-болхлоех а дукха ба тIем тIа дай боабаь. хIанз а тIехьа тIом хьоабича бIаргех хий доалаш, къаза хиива шоай бераш дагаухаш.

Вайнаьха кицо ма аллара: тIемо воI кхеваьваш, тIемо воIах ваьккхаь. Со а хIанз да ва. Сона лов сай бераш тIема алано ца доагадар, уж ираз долаш дахар.

Из ищта хилийтара аз а са новкъосташа а, беррагIча советски наха санна, низ ца кхобеш къахьегаргда вай сийлахь-йоккхача Даьхен низ чIоагIбара.

ТIемаца ловзараш дечарна дIаховлда: вай кхераде, гора оттаде низ бац укх дунен тIа!

Къахьегама саг хиларах тарра, аз вий кхайкво американски администраце политикана.

БАНГАЕВ Висхан, Грозненски горжилуправлене № 2 РСУ болхло.

«Красноармейский» совхоза кормоцеха коллектив укх шера 400 тонн витаминни хьоар кийчде дезаш я. Бакъда, механизатораша, оператораша шоай торонашка а хьежа лаьрхIад из шозза дукхагIа — 800 тонн кийчде.

Укхаза хIанз чуйнна болх дIаболабьаб. ХIара денна чакхдоаккх 80 тоннага кхоачаш моша доакъар.

Къаьстта чIоагIа хьинар айдаь къахьегаш ба доакъар Iалашдеча механизатораш Альтемиров Буру, Арсанов Хьасан, моша доакъар витаминни хьоар даккхара чакхдоаккхаш бола оператораш Улубаев Таус, Бацагов Ширип, Хасанов Шалауди.

СУРТА ТIА: кормоцеха заведующи Яндиев Iаьлен хьалхалаьтта механизатор Альтемиров Бурун.

З. ВАТЧАЕВА сурт.

КОМСАШ ХАННАХЬА ХЬАЛЪЕХКА ЕЗА

Малгобекски районе комсаш дикагIа лелаеча боахамех лоархIаш я ГI. Ахриева цIерагIа совхоз. Укх шера а дика чакхдоах укхаза дукхагIдола комсашта Iуцалдара балхаш. Цудухьа оасарах цIена. уггаре гIолла тIехволачун бераш тIебодаш я цу совхоза комсий плантацеш.

— 425 гектар комсаш я тха боахаме лелаеш, — дувц совхоза кертерча агронома Музаев Эттe. — Уж ерригаш хьувнъаь луш йола йоккхий хиъва комсаш я. Ханнахьа чакхдаьхад комсаш лаьтта дIалхара хьамукъалхара, уж шара, комсий кханахара кхыдола балхаш. Кхоачам болаш дика вIаштIехьдоал тха хIанз комсашта Iуналделга а. Цу гIулакха тхона новкъостал ду социалистически яхь лелалра. яхье котбаьннараш морально а материально а белгалбахаре хьалаш а оттадаь комсаш лелерий болх лертгIа вIаштIехьбаккхара. Комсий мутIайнкара оасар а дIадоакхаш кхашка шозза культиваторaш иьлай, ерригаш комсашта шозза молхаш техай икльдю яхача лазара духьала. [illegible] кьоврoнгаш. ЧIоагIа лоар хIамболаш да комсашта оасар дара балха механизаци яр. Кара нулг тоха дезаш цхьа наггахьа моттиг мара ниицъ йолийташ. механизаторaша лелабу совхозе комсий плантацешка оасар дара болх.

Совхозе йиъ агрегат я комсашта Iунал деш. массанахьара оасар дохадеш ший тайпара кийтaь культиватораш тIехьа а теса. Из болх беча механизаторашта юкъе социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа трактористаш Бакаев Вахен Умаров Хьусейн. ХIара дийнахьа шиъ-шиъ [illegible] норма йоьйхаш бола бу царех хIаране.

ХIанз кхоалагIа комсашта молхаш тохаш ба совхоза механизатораш. Царна юкъе оасарегIа болх беш, социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа трактористаш Туршиев АбусаIид, Дадиев Iисам, Вакаев Аслудин. Дийнахьа бархI гектара тIа молхаш тох царех хIаране, норма яз гектар йолча.

Цу дерригача динахчунца цхьа кхоачамбоацар нийсдалийтад цу боахаме. Укх бIаьсте шпалера дIаоттае езаш яр совхозе 185 гектар комсашта. Таханалца дIаоттае кхийнадац 20 гектара тIа мара. Хьувнъам луча комсий 160 гектара тIа шпалера оттаяза я совхозе. ШоллагIа хьалъехка еза ха хьатIакхаьчай цар. ХIаьта уж цIаькха а хьаа ца ехкаш я. Из чIоагIа Iатхьаргдолаш да хургболча хьувнъамa. ХIанз аьлча хьалъехкенза йола комсаш лаьтта Iоьвш, болх беш юкъе белача тракторaша тIеIаю, лаьтти идача гаьнех хьалста комсаш йохкалу.

— Дерригa балхаш цхьатарра дIадаьха техника а нах а тоъаш тхона. юкххьанца шпалера дIаоттаеш йиъ агрегат хиннача, хIана цнъ мара яц, — бехказбоала гIерт совхоза а отделене а кулгалхой. — Кхочам болаш дIадогIа бIоагIий а дац совхозе.

Гуш да уж бахьанаш кIал ерд йоацаш долга. ЛертIа сарнагIбаьнча хьалха йиш я бIоагIий а, кнрабоагIаргба нах а. Дерригa бIоагIий дIадогIа ца кхуй а, клеткий инстоцкен юкъеи цхьанца бIоагIа дIа а бегIа аьшкасьяр тохаш хьалъехка еза комсаш. Совхоза кулгалхоша кхетаде дезар — хьувнъам луш йола комсаш хьал ца ехкаш йита йиш йоацилга.

А. ХАРСИЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VII сесси

ТЕРКАМА ЮКЪМОТТИГЕ—ЮРТ СОЦИАЛЬНИ ДЕГIАЙОАЛАЕЛГА

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателa хьалхарча заместителa депутата С. Н. Кожуховске доклад

ХьалхагIа хоам ма барра, укх шера 8 июне хилар ворхIазлагIа херивача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIа сесси. Сесса дийшар парте XXVI съезда а КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума а решенешка хьежжа юрташке бахача наьха жилищни, коммунально - бытовой, социально - культурни хьалий лоаттамах а уж дIахо тоадара де дезарий а хьалъехьара дош. Доклад йир Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председателa хьалхарча заместителa депутата **С. Н. Кожуховске.** Цо аьлар:

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хIанзара сесси чакхIоал, беррагIча советски наха санна, вай республика къахьегамхоша а парте XXVI съезда, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенешца, ноябрьски Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова оттаьча положенешца выводашца хьалле а лелаеш, коммунизм хьалъеча бIубенна керда мулаш доахача хьале.

Производства эффективность айяра, цунна интенсификаци яра, ерригача ресурсашта кхом бара, дикала хьокхамаш тоадара, кIезигагIа хIама дIа а дохийташ бухсоцаш хьахулеш дар дукхагIа хилийтара дерригa низаш тIадерзадаьд къахьегама коллективаша. Производства дика беркат даьннад цох. Промышленни продукцена реализаци яра укх шера пхе бетта план 101,4 процент а къахьегама оасарле лакхъяра 101,1 процент а кхоачашъяьй республико. Колхозашеи совхозашеи дикагIча агротехнически хана дIайийнай бIаьсти юкш йола хIамаш. Фермашка дукхагIа хиннад хьайбаш, алсамдаьннад дулх, шура, фуаш лоахилга. Хьайбай продуктивность лакхъеннай.

1983 шера I квартала итогегIа хьайбай продукци дукхагIа яккхарех а кийчъярах а. хьайбайи коа тIарча оалхазарийи продуктивность айярах республикана еннай РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ен карара кара теле ЦIе байрах.

КарагIдьннар дIачIоагIдар, укх шера планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яр — из декхар да тахан хIара къахьегама коллективана, министерствашта а ведомствашта а, ерригача республикана хьалхашка латтар.

Советски наха эшараш Iалашдар парте а правительства а теркама юкъмоттиге лаьттад массаза а. Белгалбаьча наькъа тIера а ца йоалаш, парте вIаштIехьдаьннад аграрни проблемай дукхIа а делаш къоастаде. Из дика гу вай республикагa хьежача а. беррагIча мехка а санна, укхаза дика хувцамаш хиннад.

Нохч - ГIалгIайчене юртбоахама керттера производственни фондаш IX, X, XI пятилетка шин шера 455 млн. сомагара 810 млн. сомага кхоачаш дукхагIа хиннай, энергеца Iалашъелга 1,8-зза алсамдаьннад. Ма дерра аьлча, юртбоахама предприятеш технически эргаяьлай, 106 эзар хьайбанна, 63 эзар хьакхийна, 2,5 млн. коа тIарча оалхазара лаьрхIа помещенеш хьалъяьй.

Мелиораци еча дукха балхаш даьд. ХIанз республике да 147,3 эзар гектар хий дехка лаьтта, лаьттанцара йоаккхача продукцех 55 процент лу цо.

Холуш тоаденнад юрташка бахача наькъа материальни хьал, шозза тIаккхийттад цар алапеш, толамe къестадаьд кхыдола социальни дешаш.

ХIаьта а карагIдьнначох кхоачамбе йиш йолаш дац вай. Моттигаш - нийслу торговле дулх, шурий продукташ, баьцадараш, кхыдола кхачан товараш доацаш.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо йийца а йийца чIоагIъьй 1990 шу хьатIаотталца йолча хана лаьрхIа мехка Кхачан программа. ХIаьта из проблема комплексни къоастаяра хоалаж боллаш долча дешай хьакъехьара КПСС ЦК а СССР Министрий Совета а социамаш чIоагIдир.

Цу документаша дIадехараш кхоачаалдара вай республике а нийсъяьй Кхачан программа. Цох толаме лоархIаделга эттара хьалха тийша да кадраех, цар говзалах а знанеех а, юрташка стабильни къахьегама коллективаш хиларах. ХIаьта шиъ аргIан юрта боахам кадраща Iалашбар, нагирхой колхозашкеи совхозашкеи дIачIоагIбар юкъарчал доацаш дувзадена да юрта социальни проблемаш къоастаярца. Юрт социальни эргаяккхара деш дар Кхачан программа даьккъа санна лерхIаш а КПСС Центральни Комитет а СССР Министрий Совет а. Юрташка нах чубаха цIенош, коммунальни, культурно - бытовой гIирсаш, наькъаш вай дукхагIа ме ду оасарегIа хургба ахархочун болх.

Юрта социальни проблемаш къоастаяра керттерча наькъех цаI ба нах чубаха цIенош дукхагIа, дикагIа, сихагIа хьалдар. Цу деша чIоагIагIа терко ю республике. 1970 шера денз юрта хьалдаьд 1734 эзар квадратни метр цIенош. ГIишлош хьаьъяьй подрядни а боахама а спосо-богIа, шерра дIадаьржар бахача наха шоаш цIенош хьаделга. Белгалдаккха доагIа нах чубаха цIенош беррига коммунальни аьттонаш йолаш хьалдеш хилар. Къаьсткъаьстача наьха, колхозий а совхозий а средствашта кооперировани а еш хьалъяй бIарчча поселкаш.

Цу даьхье белгалбоалаш я Наурски района «Наурский» яхача комсий совхоза центральни усадьба. Юрт социальни эргаяккхара даькъе дика опыт Iоаяьй Ведински района хьакъа депутатий Махкетински юрта Совета. Дика опыт хиларах тарра хьоахе IоагIа Гудермесски района Энгель-Юрт, Комсомольское яха юрт, республика кхыча районашка нах баха моттигаш хьалъеча Iоаяьр.

Цхьабаьнда, аьлар докладчика, юрта нах чубаха цIенош хьалдара дика опыт юецача хана, белгалдаккха деза, гIирсаш хьалделга хано дIадеххача тайпара сиха ца лелалга. Масала, итталгIа пятилетке финансироване дерригача тайпай чотагIа цIенош хьалдара план 86,4 процент мара кхоачашъяьяц. Юрташкарча къахьетамхошка дIа ца кхоачаш дисад 95 эзар квадратни метр цIенош. Кхоачаш ца еш йисар 1982 шера план а. ЦIенош хьалдара планах лоархIалнзар «Госкомсельхозтехника», «ЧеченИнгушплодоовощхоз», «Сельхозхимия» яха объединенеш, «Птицепром» трест.

ЦIенош хьалделга геттара во лел Грозненски, Урус-Мартановски, Шалински районашка, кхычахьа.

Цу дерригe дикка чоалхане доаккх 1985 шу хьатIакхоачаш юрта бахача хIара сага 11,4 квадратни метр а 1990 шера 12,3 квадратни метр а кхачийта аьнна республика Кхачан программа тIа оттадаь декхараш кхочашделга.

Нийса доаваш хIама да дукхача боахамий кулгалхоша пачхьалкхен средствай чотагIа а подрядни организацей низашца а мара гIишлош хьалъе лоаш ца хилар. Из нийса хIанз дац. ДукхагIа гIишлош хьалъе еза хоаспособагIа, кооперативаш вIашагIъехка. шоаш цIенош хьалдечарна новкъостал де деза. совхоза болхлочун е колхозхочун гIоина бола боахам лелабе йиш хургбола. коммунальни аьттонаш бола усадебни хьисапе цIенош хьалде деза.

Наха шоаш цIенош хьалделга вIаштIехьдаккхара дукха болх бе безарте бахача наха бытовой гIулакхаш деча министерства, райгорисполкомаша. Цар хIара районе вIашагIъехка еза гIишлош ю бригадаш.

Цунца цхьана юртий а районий а Советий исполкомаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша наха цIенош де дIахьежача участкех нийса пайда эцара чIоагIа тIахьожаш лоаттабе беза.

ЦIенош дукхагIа хьалдарна цхьана юрт комплексни дегIайоалаяро дIадех социально - культурни а коммунально-бытовой а гIулакхашта эша гIирсаш дукхагIа хьалделга. Торгови центр, дика школа, клуб, столови, быта ЦIа доаца, пар вахара хьалаш городерчоа гаргадоаладеш йола юрташкарча къахьетамхошта чIоагIа эша кхыйола объекташ йоаца юрт хIанз вIалла тоъш яц.

Цу даьхье республике кIезига болх бац. Алхха IX—X-чен пятилеткашка а XI пятилетка шин шера а хьалъяьй 4375 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш. 65 эзар моттиг йола школаш, 670 маьнги дIаоттабе йиш йола больницаш, 10 эзар сага лаьрхIа клубаш. Юрта бахача наха торгови гIулакх делга тоаденнад, цу юкъа розничны товарооборот 2-зза йоккхагIа хиннай. Нагахьа санна юрта вахача 10 эзар сага 6,5 лор кхоачаш хиннавале хIанз 10 кховч, хIаьта цу юкъа 10 маьнги а тIаккхийттаб. Хьалдуш латт бахача наха культурни гIулакх делга. Дукхача юрташка дукхагIа хиннай библиотекаш, хьайийлай музыкальни школаш, къахьегамен тIемен сийлен музейш.

Цунца цхьана, юрт социальни дегIайоалаярах дувцача хана белгалдаккха деза, чакхдоахаш дола гIулакхаш кхоачам боллаш а таханарча дено дIадехарашка хьежжа а ца хилар.

Вай хана юрт эргаяккхара лаьрде улла юртбоахама объекташ нах чубахача цIеношца а общественни зданешца а комплексагIа хьалъелга. Цу тайпара хIама хилар Къулбаседа - Кавказски бройлерни птицефабрика хьалъеча, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш леладу комплексаш хьалъеча.

ЧIоагIа теркам тIабаккхийта безаш а ма мотта хьаллаца дезаш а да юкъарчал доацаш производстве хьайбаш леладерий хьалаш тоадара даьхье. Сунженски а Назрановски а районий боахамаша дIадоладаьр. Цу районашка санна «Хьайбаш леладерий цIенош» фермашка, комплексашка хьалде сихха доладе деза республика колхозашеи совхозашеи.

Юртбоахама министерствашa а ведомствашa а, колхозаша а совхозаша а. райгорисполкомаша, бахача наха бытовой гIулакх деча а жилищно - коммунальни боахама а министерствашa фермашка дахь ца Iеш, юртбоахама производства къьча участкашка а нах бахача моттигашка а къахьегаран салаIаран эшаш дар тIагIертта вIаштIехьдаккха доагIа.

Республика юрташка бахача нах леткъа а боагIаш леткъ торговле, общественни кхачан, медицински, бытовой гIулакхаш деча, культура учрежденеша во болх бу, яхаш. ДукхагIча даькъе уж жалобаш ювзаенна я социально-культбыта объекташ хьалъеча нийслуча кхоачамбоацарашца, цу учрежденешка лелаха говзал йола специалисташ ца тоъаш хиларца, наха гIулакх дара культура всала хиларца.

ДIадахача пхе шера колхозашеи совхозашеи социально - культурни гIулакхашта эша объекташ хьалъелга кIезигдаьд. Хьал ца еш йисай 1120 моттиг йола школаш, 1102 моттиг йола детсадаш яслеш, 900 сага лаьрхIа клубаши культура цIенош. ТIехьадисар укх пятилетке а дIадаьккхадац.

Бахача наха культурни гIулакх делга геттара во латт республике. Юртбоахама министерствашa а ведомствашa а, райгорисполкомаша. республика колхозаша а совхозаша а деррига де деза цхьайтталагIча пятилетке 3200 сага лаьрхIа клубаши культура цIенош хьалдара план кхочашъяра.

Къоастаданза дукха дешаш да наха медицински гIулакх дара даьхье а. Цхьайолча юрташка яц медицински учрежденеш. ХIаьта унахцIено лораяра объекташ хьалъяра дIахьежадеча ахчах хIара шера пайда эцац. Дукхха дарбан учрежденеш воча цIеношка укх, цига яц отопленеи, хий, канализаци, медицински болхлой тоъаш бац.

УнахцIено лораяра дIахьежача средствах пайда эцилга тоаденнадац укх пятилетка шин шера а. 3100 эзар сомах пайда ийцар 2750 эзар сом да е 88 процент. Нохч-ГIалгIай гIишлошьяра управлене унахцIено лораяра объекташ хьалъеча укх шера геттара во болх бу. дIахьожаьнча средствах ахчах мара пайда ийцабац.

Районий а юртий а Советашта йоагIаш йола йоаккхо яц деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъяра, цудухьа юрташка уж учрежденеш тоъаш яц.

Декхар сецах латт аьлча, из латт укх пятилетке цу даькъе тIехьадисар дIадаккхарах. 1983 — 1985 шерашка 18 амбулатори, 14 фельдшерско - акушерски пункт, 3 аптека, 1860 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъьяхa еза.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да юрташка бахача наха бытовой гIулакхаш деча я. 1982 шера юрта вахача хIара сага 14 сома маьха мара гIулакх даьдац.

Ер пятилетка чакхъялалехьа городашка бахачарна лечоа гаргадоаладе деза юрташка бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш. Из дара пятилетка чакхъялалехьа быта 29 ЦIа. 35 комплексни приемни пункт хьаелла еза, хIара юрта бани, хIаьта центральни усадьбе прачечни хила еза. Бытовой гIулакх делга наьха санна тоаде деза.

Тахан юрта къоастаданза да дукхха кхыдола а дешаш. Геттара ледара лел юрташка баха нах хиш, газаца Iалашбелга.

ДукхагIа йолча колхозашкеи совхозашкеи, ма дарра аьлча, хьалдеьча цIеношта а социально - культурни гIулакхашта эшача объекташта а

(Чаккхе 2-ча оагIо тIа).

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VII сесси

ТЕРКАМА ЮКЪМОТТИГЕ—ЮРТ СОЦИАЛЬНИ ДЕГIАЙОАЛАЕЛГА

(Чаккхедоалар. Доладар 1-ча оагIо тIа).

эксплуатаци яраи царга хьажаран эша служба яц. Цудухьа дукха цIенош, банеш, деша даха ха йоацача берий учреждени геттара вона хьала тIа а.

Республика юртбоахама, жилищно-коммунальни, планови органаша, халкъа депутатий моттигерча Советаша юрташка коммунальни службаш вIаштIехьъяха еза ха тIехьъяннай. Эшаш йола финансови, материально-технически ресурсаш хьежие еза цIеношта, социально-культурни гIулакхашта эшача объекташта эксплуатаци яра а, ремонт яра а.

Юртбоахама производство дIахо дегIайоалае а юрташка бахача наьха вахара боарам айбе а йиш яц дика автомобильни наькъаш ца хилча. Республике хIанз а я дика наькъаш доаца юрташ. Автомобильни наькъаш дехкилта ледара лел Урус-Мартановски, Советски, Назрановски районашка.

Из ишта доллаше юрта боахама министерства а кхьйолча юртбоахама ведомствашa а, «Чечингколхозстрой» объединене, автомобильни наькъаш дара а царна эксплуатаци яра а управлене, республика колхозаша а совхозаша а ледара леладу наькъаш делга. Автомобильни наькъаш хьадара планаш кхоачалгьяц, хьадераш а дика дац. Моттигерча советски органаша законодательствага хьежжа наькъаш дара а царна ремонт яра а юкъеувзац предприятеши организацеши.

Ухк гаргарча шерашка дикача наькъаша вIаши юкъа еза ерриге юрташ.

Ухк карарча пятилетке оттаьча заданешка хьежжа боахамашта юкъе хьалде доагIа 202 километр дIоахала автомобилаш лела наькъаш, уж тоадара, царна реконструкци яра, уж леладара балхаш чакхдаха деза. Юрт эргайоанкхаш тоаяра дешаш кхоачашдеча доккхий декхараш хьалхашка латт ерригача нах бахача моттигашта, хьайбай фермашта, бригадашта, кхай тIарча станашта, медицински учреждениешта, коммунальни предприятешта быта служмбашта йиззa телефонизаци радиофикаци елга чакхдаккхара даькъе доккхий декхараш кхоачашде деача бувзама служба хьалхашка, хIаьта ишта йолаш йолча сетей болх дика тоабара даькъе а. Бувзама средстваш вIаштIехьъяхарен уж дегIаахара боарам производстваи бахача наьхен хьаштана дIа ма деххара бац. 1981 шера 9 январера «НГIАССР юрташка телефонни бувзам дегIабоалабара де эшарех» яха НГIАССР Министрий Совето цу деша хьалхехьа тIайийца соцам во кхоачашбу.

Юрташ экономически социальном эргахьа товеча дикка даьнъа кхоач потребительски кооперацега. Тахан по торговл гIулакх лоаттаду 600 эзар совгIа сага. Кооперативни торговле материально-технически база чIоагIъяра алхха иттлагIча пятилетка шерашка дIаяхийтай 7,4 миллион сом капвложенеш. Цу юкъа реконструкци лий, керда хьалъяй 79 тика, 120 столовин кхьйола общественни яхачи предприятий. Юртбоахама продукташ яхара, биййдали материалаш Iалашъяра моттигерча ресурсех шерагIа пайда эцилга Iалашде деза, наха эша продукци дикка совйоаннхийтаргйола хьайбаш хьайдуи уж доадуи пуниташ, цеха кхьйола предприятеш хьалъяраи вIаштIехьъяхараи дукхагIа инициатива гойта еза.

Къаьстта терко тIаахийта еза наха чIоагIа хоатташ дола товараш эггара хьалха производстве хьалхалаттарашта, механизаторашта, хьайбаш леладерашта, болхлой кхыча категорешта юртарча интелигенцен лоаттадара.

1982 шера 24 маера «Юрта бахача наьха жилищни, коммунально-бытови, социально-культурни хьалаш тоадара де эшарех» яха СССР Министрий Совета соцам вай республикана, халкъа депутатий ерригача юртий, поселкови, станични, районни городскойи Советий балха гIулакхашта Iалаьмате боккхача лоархIаме ба.

Из соцам кхоачашбара юрта къахьегамхошта дикагIдола жилищни культурно-бытовни хьалаш хьадари духьа Нохч-ГIалгIай Министрий Совето массехк лаьрхIа соцам тIайцаб, цар тIа белгальяй ер пятилетка чакхъяллалехьа 1990 шерага кхачалцеи министерствашeн ведомствашeн цу даькъе чакхьяха еза хьадда заданеш.

Министерствайи ведомствайи, колхозий, совхозий, советски боахамеи органий кулгалхой декхарийла ба жилищни, культурно-бытови гIишлошъелга овлангара деза тоаде, гIишлошъяра балхий дикал айе, торговле, общественни кхачан, медицински бытовни гIулакхаш дела учреждений материально-технически база чIоагIъе, 1983 шера а бIаррчача пятилетка а социкультбыта объекташ хьалъяра оттаь планаш шеко йоацаш кхоачашъелга Iалашде.

Юрта гIишлош хьалъечарна финансовни материальни ресурсаща массе тайпара гIо де, городерча предприятешеи организацешеи юрта хьалъеча социкультбыта объекташта лоаттаду шефски гIо шерделга Iалашде деза.

Юрта бахача наьха жилищни, коммунально-бытови, социально-культурни вахара хьалаш тоадара декхараш кхоачашдулургдац, нагахьа санна эшаш йола гIишлошъяра база хьал ца йой, хьалъе лаьрхIача объекташта проектировани ярен уж хьалъярен балхаш хьадда ца леладой.

Бакъда, йолаш йолча мощностех раионально пайда ийбара даькъе йоккхий ледарлонаш хулийт. «Чеченингушстройматериалы» объединене кирпишкаш еча заводий мощностех во пайда ийбу. Реконструкци елга хьадданза леладеш дале а кирпишкаш хьаелга хIара шера кIезиглуш да. Хьалха санна лоха я хьаеча кирпишкий дикал а. Къаьстта дукха лоткъамаш ух Наьсарени Гудермесски заводашка еча кирпишкех лаьца. Йохаеш дукха кирпишкаш йоаю дIа-юха кхуьхача хана. Цул совгIа, совлен дукха кирпишкаш дIаухийт бахача наха карташ яра, коанарта гIирсаш дара, цу гIулакха кхьйола, маьха дарегIа йола материалаш шоай дIахийта йиш йоллаше а.

ГIишлошъераита дикка новкъостал де йиш йолаш я хьуи боахама министерствои «Межхозлес» яха объединении, ишта кхьяраш а, нагахьа санна цар шоашта дахчах хIамаш: лоамеш, коа нараш, лагIаш тIа валара говахьа тоха пендаш, столярни кхьйола хедаюи изделеш хьаелгеи бахача наха лоаттаелгеи шоашта дIатIашаре.

Нохч-ГIалгIай гIишлой управлене, «Чечингколхозстрой», «Чеченингушводстрой» объединеней кулгалхоша, «Чечингсельстрой» треста, «Чеченингушстройматериалы» яхача объединене эггара хьалхарча аргIагIа къоастаде деза гIишлон индустреи гIишлон материалий промышленностеи шоай производственни базаш дIахо дегIайоалаяра, хьалъяра, царна реконструкци яра дешаш. ЧIоагIа лоархIаме да гIишлон материалаш, конструкцеш, изделеш хьаеш йолча ерригача ведомствашa уж арахецара плана заданеш кхоачашъяра де доаггIар делга, производственни мощностех пайда эцилга, ассортимент шеръелга, продукце дикал лакхъелга.

Юрт эргальнха тоеча лоархIаме моттиг дIалоац жилищно-граждански гIирсаш хьалдара проектировани яра дешаша, районни планировкаша, нах баха моттигаш тоаяро. Вай йолаш я дукха тоазал йоцу чадарша бола беш йола кхоачам хилаздоа проектни организацеш. Республика проектни организацеша дукха балхаш даьд наха чуIеча цIеношта, социкультбыта объекташта проектировани еш, совхозий колхозий поселкаш хьалъяра проекташ кийчъеш.

Цхьабакъда, уж проекташ каст-каста телхаеш моттигаш кийсу. Генеральни планаш телхаеш гIирсаш хьалдеш, чIоагIъяь проекташи гIирсаш хьалде деза моттигаш каст-каста хувц, хIаьта цу гIулахаша юрташкарча нах бахача моттигий архитектурни сибат толхаду. Цхьаккха тайпара проекташ йоацаш а гIирсаш хьалдеш моттигаш кийсу. Цхьайолча хана юртий башхалонаш теркал ца а еш поселкашка вIаштIардаь цIенош хьалду, из баьхан долаш дикка хала хул наха шоай коашкара гIонна дола боахамаш леладе, юрта бахача наьха хьаштанца кийслуш дац из гIулакх. Халкъа депутатий Советий исполкомашен проектни организацешан чIоагIагIа терко еш леладе деза бахача наьха хьашташ кхоачашделга. НГIАССР Госстрое юртбоахамеи гIишлони организацешица цхьана тове еза юрташкарча нах бахача моттигашка планировка ярен гIирсаш хьалдарен, наха чуIе цIеноши социально-культурни гIулакхашта лаьрхIа объекташи хьалъяра йола проекташ тоаяра гIулакх, цу хана моттигерех къаманш башхалонаш теркал а еш.

Республике болх хьабе могаргдола нах дукха боллаше а гIишлош хьалъеча болхлой кадраш тоъац. Моттигерча Советаша дукхагIа кагирхой юкъеоза беза юрташка гIирсаш хьалдара, хIаьта из болх лаьддача гIулакхагара — республика хIара боахаме комсомольско-кагирхой бригадаш вIашагIйоахаргара — дIадоладе а деза.

Юрт социально эргахьаре декхараш доккхий да, уж цхьан пятилеткагIа кхоачашде атта а дац, йаькагIа ха а йоккхагIа капитальни вложенеш а эшаргья. Юрт тоаелга сиххa а лерттIа а къоастаде дезаш хIама да, цу гIулакха мел эшар республикера санна хIара районера, колхозера, совхозера хьа а лохаш. Уж принципаш ларде латташ хила деза министерствайи ведомствайи, ерригача советски боахамеи органий балхаш. Цу хана гIулакх тесса леладеши организованность йоацаши хилийта йиш яц. Из пайда боалаш хургда, нагахьа санна болх лостам болаш боаггIача тайпара дIакийсбеш леладой.

Республиканнски агропромышленний объединене гаргарча хана кийчъе еза, республика Лакхехьарча Совета ухк сессе депутаташа мел йоалаь ерригa предложенеш теркал а еш, цу балхе доаладара система.

Юрт социальни дегIаяра дешаш къаьстта лоархIаме моттиг дIалоацаш хила деза халкъа депутатий моттигерча Советий, цар исполкомий, массазарча комиссей, депутатски группай, ерригача депутатий балха юкъе. Советаш могаргдолаш а декхарийла а и къахьегамхой вахара ерригача оагIонашта влияни е, уж хIама дехараш санна а йоацаш, дас санна доагIар хьадехаш хила еза.

Совета территоре тIарча колхозий, совхозий, кхыча предприятейи организацейи кулгалхошеи къахьегама коллективашeи цхьана исполнительни комитеташа сихагIа къестаде деза юрташка комплексни гIирсаш хьалдара, уж тоаярен цIенъярен, чуIе цIенош, социкультбыта объекташ лоаяра, царех кийса пайда эцара дешаш, юртарча къахьегамхоша тIехдика порядок леладара тIехьа йоаржальча яха инициатораш хила а еза уж.

миссе хьалloeп дуццача денах республикин Министрий Совета председателан хьалхарча заместитела С. Н. Кожуховске доклада тIа оттаьь предложенеш а дехкараш а. Комиссена хетачох, Нохч-ГIалгIай АССР министерствашна а ведомствашна а халкъа депутатий Советий исполкомашица цхьана шоай доалахьарча хIара предприяте, организаце балха кIоаргга анализ янза яргьяц, цар балха юкъера кхоачамбоацараш дIададахара ноаньостал де доагIа. Тахан тIацаш бола НГIАССР Лакхехьарча Совета соцам кхоачамбара хоадам боллаш дола гIулакхаш белгал а доахаш.

НГIАССР Лакхехьарча Совета жилищно-коммунальни боахама а бытовой гIулакхаш дара а йолча массазарча комиссе председатела депутата Х.-Б. Цароева содоклад

Содоклад бир НГIАССР Лакхехьарча Совета жилищно-коммунальни боахама а бытовой гIулакхаш дара а йолча массазарча комиссе председатела заместитела депутата Х.-Б. Ю. Цароева.

Сессега кийчлуча хана, аьлар цо, массазарча комиссе членаш хьежар республика цхьайолча районашкеи городашкеи социально-культурни а коммунально-бытовой а гIулакхашта эша объекташ хьалъярга. ГIулакхий анализ еча хана депутаташа цхьа барт а болаш белгалдоахар, юрташ а городаш а социальни эргаяхара дикка болх баь хилар. Доклада тIа дийцача дикачунца цхьана, цу даькъе кIезига ца къоастаяиза йола проблемаш цIенхаштта кхоачамбоацараш а. Юрта нах чубаха цIеношхьалдара 1982 шера планах лоархIаьлиц республика гIишлошъю организацеш. ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да юрта цIенош, социально-бытовой объекташ хьалъяра планировани еча. Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене, «Чечингколхозстрой» объединене, «Чечингсельстрой» треста, министерствашa а ведомствашa а боаггIача тайпара вIаштIехьбаккхац гIишлош дика хьалъяра а объекташ хана хьа эксплуатаце дIателара а болх.

Юрта дукхагIа жилищно-коммунальни а культурно-бытовой а гIирсаш хьалдара геттара лоархIаме да гIишлон материалий промышленноста организацеша а предприятеша а лерттIа болх бар, цар производственни мощностех боаггIача тайпара пайда эцар а уж дегIаахулар а.

Юрташкарча вахара хьала лоархIаме да коммунальни Iалашон а наха бытовой гIулакхаш дара а дош къоастадар. Лакхехьарча Совета массазарча комиссе ший заседанешка дукххаза бийцаб, бытовой гIулакхаш дара министерства предприятей а организацей а, хIаьта ишта министерства ший балхах а дола дешаш. Тхона хетачох, цу министерствое дешаш ирагIа а принципиальнегIа а уттадеи къестадей деза. Предприятей а организацей а балха тIехьа лоаттабу ведомственни тIахьожам чIоагIбе, кадраша дешалта вIаштIехьдаккхара, социалистически доалахье лораяра дукхагIа терко е еза.

НонагIо резерваш я коммунальни боахаме а. Пачхьалкхено цу гIулакхашта хьахьежаеча средствaех бiаза пайда эцац. Ерригача районашка боахама чурча расчета принципаш тIа специализировании коммунальни службаш хьае еза, цу цхьан хана цар производственни база дегIа а кхувлаш, профтехучилищашкен дешара комбинаташкен говза кадраш а кийчъеш.

НГIАССР Лакхехьарча Совета жилищно-коммунальни боахама а бытовой гIулакхаш дара а йолча ко-

ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

Содоклад яьчул тIехьагIа пренеш дIайолаелар. Эггара хьалха къамаьл дир КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара депутата **А. Н. Воронина**. Цо аьлар, район социально-культурни дегIайоалаяра программа 1979 шера март бетта парте районни комитета пленуме йийцар. Цул тIехьагIа дIададахача шерашка районе хьалъяй цхьайола жилищно-бытовой а социально-культурни а гIулакхашта эшаш йола объекташ, дукха цIенош, деша даха ха йоацача берий кхоь учреждени, кхо школа, 70 км. газопровод йиллай, кхьйола объекташ хьалъяй.

Цхьабакъда, нах чубаха цIенош хьалдара, хий диллара, газ чуйиллара, медицински а бытовой а гIулакхаш дара проблемаш хьалхагIа санна яра латт. Район социально-культурни дегIайоалаяра министерствай, ведомствай, управленей кулгалхоща йийца оттаь мероприятеш кхоачашъелга ледара лел.

Депутато критика йир цхьайолча республиканск министерствашкен ведомствашкен, белгала аьлча, юрта боахама а бытовой гIулакхаш дара а министерствашта, «Чеченингушплодоовощхоз» объединенена, «Чечингазстрой» треста, респотребсоюза район социально-культурни эргайоанкхача цар доагIаш дола новкъостал ца дарах. Цо белгалдаьккхар, нах чубаха цIенош хьалделга районе эсала лелилга. Дукха цIенхаштта кхоачамбоацараш да юрташка бахача наха медицинска а бытовой а гIулакхаш деча. Нах хица Iалашбеча во хьал эттад. «Чеченингушводстрой» яхача гIишлошъеча управлене эсала леладу Алхан-Кала яхача юрта водопровода шоллагIа лини хьатIайоалаелга.

Къаьсттача халача хьалашка болх беш ба тха хьайбаш леладераш. Цар балха механизаци яьц, эшаш дола жилищно-бытовой, социально-культурни гIулакхаш дIаккхачац царна. Министерствашa, ведомствашa, юртбоахама объединенеша цу балха вIалла терко а яц. Тха совхозашка таханарча дийнахьа лерттIа кхай тIара станаш яц. Цудухьа балхара дIабувлаш дукха хуцалу механизатораш.

Къамаьл ду «Чеченингушплодоовощхоз» объединене генеральни директора **М. М. Чочаева**. Совхозаша, промышленни предприятеша, торговле дIададахача шин шера боьча балха критически анализ а яь, цо аьлар, тIехьадисар дIаданнхара хоадам боалаш дола гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад. ДукхагIа дIайийнай баьцадаарий культураш, шеръяьй цар ассортимент, сомий бешамашка хьувкъам лакхбара тIадерзадаьча агротехнически балхий комплексе чакхъяьккхай. КIезиг-дукха дикагIа болх бе яьнай промышленни предприятей а торговле а коллективаш.

Тхона хов, аьлар депутата, хьалхашка латта декхараш кхоачашделга юрт социальни дегIайоалаяра проблема къоастаярца, нах фусамаша Iалашбар тоадарца, гIулакх дара сфера, школай, больницай, культурно-сердалон а деша даха ха йоацача берий учреждений а болх тоабарца айхха дувзадена долга.

Тха объединене 1981—1985 шерашта е кхы дIахорча хана а лаьрхIа хоадам боллаш йола мероприятеш кийч а яьй чакх а яьхай. Объединене заданегIа «Грозгипросельхозстрой» яхача институто 18 совхозерча центральни усадьбашта проекташ оттаьй. Цу проектагIа хьалду нах чубаха цIенош, коммунальни а культурно-бытовой а гIулакхашта эша объекташ. Толаме чакхдоаккхаш латт «Родина», «Ассиновский», «Пригородный» совхозашка а кхыча боахамашка а гIирсаш хьалделга. Ухк пятилетка дIаяхача шерашка цIенош, социально-культурни гIулакхашта эша объекташ хьалъяра дIадахийтад 3 млн. сом совгIа.

Ухк тIеххьарча шерашка соми баьцадаараши леладеча 10 совхозе 5 эзар студента лаьрхIа кагирхой къахьегама лагераш хьалъяьй.

Белгала болх баьб объединене совхозашка бахача наха газ а хий а чуйиллара. Ухк пятилетке пхе боахама 14 километр гаргга водопровод йиллай, 18 километр боахамий чурча гIулакхашта лаьрхIа наькъаш даьд. Дукха хIама де лерхI цхьайтталагIа пятилетка чакхьяллалехьа.

Ухк тIеххьарча хана юрт социальни дегIайоалаяра дешаш халкъа депутатий районии а юртий а Советаща айхха бувзам лелабеш къестаде льнний объединени. Цхьана оттаь планаш я, гражданий сердаш чакхйоах. Объединене бехктокхамеча болхлоша Советий сессей балха юкъе даькъа лоац, харжархой наказаш, къахьегамхой предложенеш а заманеш а кхоачашъяра де доагIар ду.

Тха боахамашка дукхагIча даькъе объекташ хьалъю тхоай низаща — шин ПМК а боахама способагIа а. ГIишлон индустре база эсала хиларах, материально-технически ресурсаш а моттигерча гIишлон материалаш а кхоачам боалаш ца хиларах гIишлош дукха хьалъе низ дIакхачац. Цудухьа тхона гIо де декхарийла я «Чеченингушсельстрой» трест.

Дош лу халкъа депутатий Гудермесски городской Совета исполкома председатела депутата **А. Г. Кандарова**. Района къахьегамхоша, аьлар цо, берригача советски наха а санна партене правительстванеи доккха баркал оал халкъа йоахо ярах. Промышленни продукци арахецара а маьхалъаккхара а, гIишлон-монтажни балхаш дара пхе бетта план толаме кхоачашъяьй районо. Паччахьалкхенга дула, шура, тха дохкара ах шера заданеш а кхоачашъергья.

Ухк деношка гурахьа дIадийна ялат чуэцара кийчо ль боалаш боахк кхаш леладераш, цар хьинаре къахьегдуга, комсаш, люцерна фу, кхьйола культураш кхееча, доахьар Iалашду.

Колхозашка, совхозашка, юртбоахама кхыча предприятешка, сихагIча тайпара вахача моттиге эша гIирсаш а долаш нах чубаха цIенош, деша даха ха йоацача берий учреждениеш, клубаш, библиотекаш, торговле, общественни кхачан, наха бытовой гIулакхаш дара предприятеш хьалъелга белгалдаь йола КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума материалаш чIоагIагIа раьза хиина тIайийцай юрташкарча къахьегамхоша.

Цуица дувзадена юрта нах чубаха цIенош, социально-культурни гIирсаш хьалделга тоадара тIаерзаь цхьайола предложенеш йолайир оратора. Депутата хетачох, шерагIа никъ хьабела беза боахама способагIа гIишлош хьалъяра. Эггара хьалха къонача делалашта а телаш материалаши ссудаши телаш наха шоаш цIенош дукхагIа хьадела вIаштIехьданкха деза.

Къаьстта яра латт тханига бада наах молаш долча хина Iалашбара проблема. Никъ цаI мара бац — Гудермес — Новогрозненски яха групповой водопровод хьаяр. Из дош къоастаделга СССР Лакхехьарча Совета депутата З. С. Любовайна наказ а лаь, республика Министрий Совето 1980 шера «Чеченингушвино» объединенена тIадиллар. Бакъда, объединене хIанзалца хIама даьдац из наказ кхоачашдара.

Дукха болх бе безаргба радио а телефонни бувзам а тоабара, юрташка наькъаш даьа.

Уж а юрта социально-культурни гIирсаш хьалделга тоадара кхьдола а дешаш къоастадергхиларах шеко яц. Общественноста хеташ дар дикагIа доьзара, шоай низаш а торонаш а гучалара халкъа депутатий Советаша къахьегама коллективашцара а бахача нахацара а шоай бувзамаш чIоагIду. Масала, горисполкомо, цуи отделаша а управленеша а, горисполкома отчет луча предприятейи организацейи кулгалхоша къахьегама коллективашта, бахача наха хьалхашка отчеташ теш, хьадийллача письмой денош чакхдоах, кхьдола хIамаш ду.

— Парте XXVI съезда а цул тIехьагIа хинача КПСС ЦК Пленумий а решенеша дешаш гIоздаькхача «Пищемаш» яхача аргунски завода коллективо ухк шера хьалхарча шортала а пхе бетта а плаш толаме кхоачашъяьй. Аз бола бу токарий бригада, — сессе трибуна тIара хьакхайкадир завода фрезеровщикас депутата **Х. Х. Хакнурадовас**, — 1982 шера зелальча социалистически нхьа вторех дикагIчарех лаьрхIар, хIаьта цунна еннай вымпел а ахчан преми а.

ХIанз тха завода салоIа шай зона, болхлой общежити, берий комбинат, спортивни клуб я. Болхлошта а гIулакхерча наха а дика квартираш, санаторно-курортни а пионерски а путевкаш тел. Къахьегама хьалаш тоадара, болхлой унахцIено лораяра производственни корпусашка, механо-сборочни котельно-сварочни цехашка бытовой помещенешта реконструкци яьй. Заводе хьайиллай медицински пункт, 200 сага кхал а деш. Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене де эзар дакъа даргдац цига ду балхаш сих а даь, из ухк шера дIаллийтара.

Шоай район социально, культурно-бытови даькъе дегIайоалаярах, дийцар сессе КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара **П. М. Харонова**. Ухк тIеххьарча ворхI шера цу гIулакха дIададахийтад 18 миллион сом ахча. ТIаккхийттад наха чубаха цIенош, культурни учреждений объекташ хьалъелга. Къулбаседа-ХIиригийчен шин вуза Iилманхой низаща хIанз чакхдоалаш латт район социально-экономически даькъе дегIайоалаяра планировани елга. Районе вIашагIъеллай массехк гIишлошъю организаци. Соахка болх бе йолаеннай карьерни боахамца цхьана асфальтобетонни завод.

КерттIерча дешаех цаI да, аьлар депутата, баха нах молача хица Iалашбар.

Дукха ду районе кхайи фермайи къахьегамхошта лоаттаду медицински гIулакхаш тоадара, школаш, хьехархошта чубаха цIенош, кхьйола объекташ хьалъяра. Юкъарчал доацаш наха болх беча моттигашка, кхашка, фермашка царна эша хьалаш хулга Iалашде гIерт тхо.

Трибуна тIа я халкъа депутатий Менески станични Совета исполкома председатель **Е. М. Маслова**. ХIанз сессе дуцаш дола дош, аьлар цо, чIоагIа лоархIам болаш ший ханнахьа оттадаьи да. Лакхехьарча Совета депутати станичин Совета председатели хилара тарра, са каст-каста партийни, боахама органашца цхьана къестаде дезаш хул уж дешаш.

Йоккхий халонаш оз оаха районе нах чубахача цIеношта капитальни текущи ремонт еш, керда объекташ хьалъеш, хIана аьлча, цу гIулакха эша гIишлон материалаши средствашки юрта боахама министерствас кIезига хьахецандаь. Халонаш оз отарашкеи гаьнарча юрташкеи бахача наха транспорт ца хиларца районе баха безаш гIулакх кийсделча а.

«Россия» яхача колхозерча, Клинково, Мирное яхача отарашка медицински пункташ йолаш я, бакъда, уж болх беш яц медицински болхлой ца хилар бахьан долаш. Оаха дех унахцIено лораеча министерствагара уж учреждени кадраща Iалашъелга.

Бахача наха бытови, жилищно-коммунальни, культурни гIулакхаш лоаттаделга дегIахувлача хIанз а дукха проблемаш юс. Тхона довз цу даькъера тхоай кхоачамбоацараш, цар бахьанаш. Уж дIадахара наькъаш лех. Района къахьегамхоша шоай дерригa низаш оарцагIдоахаргда XI пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра шоашта хьалхашка латта гIулакхаш чакхдахар духьа.

Юрта бахача наьха социально-бытови хьалаш тоадара юрташка гIишлошъера пайда хьадехкадеш даькъах дийцар сессе «Чечингсельстрой» треста управляюще **Х. М. Алихатуешова**. Нагахьа санна 1980 шера дерригa чакхдаьхача подридни балхашта юкъе юрташка объекташ хьалъяра дIададахийтар 11,4 миллион сом е 60 процент хиннадале, 1983 шера агропромышленни комплекса эша подридни балхаш дара дIадохийтаргда 15 миллион сом е дерригнех 85 процент. ЦхьайтталагIча пятилетка шин шера треста коллективо цIенош хьалдеча пайда ийцаб 3,5 миллион сомах, школаш хьалъеча — 1,3 миллион сомах, деша ха йоацача берий учреждени хьалъеча — 300 эзар сомах. Хьалдаьд 15,4 эзар квадратни метр йола цIенош, 1872 моттиг йола кхоъ школа, 230 бера лаьрхIа берий бешамаш.

Карарча шера треста подразделенеша цIенош, социкультбыта учреждени хьалъеш 4,2 миллион сома маьха гIишлон-монтажни балхаш чакхдала деза. Вайнача пхе бетта, коммунальни гIишлош ца лаьрхIача, план тIехкхоачамъеш хьадоагIа.

Юрта гIишлош хьалъерашта доккха декхар тIадесад цхьайола объекташ хьалъь йоахалга юкъегIдитар бахьан долаш. Цу хьакъехьа цкъаза бехке хул заказчикаш шоаш а, цар шоай ханнахьа къестадац техничесни дешаш, каст-каста оборудовани хьа ца кхоачийташ ют.

Юрта гIишлошъерашта кIезига духхалъуттац халонаш а. ДукхагIйола объекташ хьалъю саьнна ухкача юрташка, цар сиртай мах дIакига хул. ХIаьта из баьхан долаш тхона дикм тоъаш хилац квалифицированни болхлой кадраш. Ораторо яхачох, низаш комплексни хьисапе дегIадоаладарца мара кхоачашдулургдац гIишлош хьалъеча кхоачамболаш хувцалуш йоаца болхлой кадраш хулга Iалашде, хIаьта цунга хьежжа мара тове йиш хургьяц гIишлон-монтажни балхий дикал а.

Цхьа моллагIа йола объект хьалъе шоаш болалуча хана гIишлошъерашта дIагойта из комплексно хьалъяра оттаь плани хилац, уж хьалхе йолзаш хилац цу юрта дегIаахара кхоаие ишшта хургьи. Цо а ший Iоткъам бу боахлой кадраш хьахархара, уж дIаюха кийсъяра балха, чIоагIа йола болхлой коллективаш хьалра, бригадни подряд балха юкъейоалаяра. Юрта хьалъеча гIишлой цхьа заказчик ца хиларо новкъарло ю гIишлошъерашта шоай болх кийса вIаштIехьбаккхара, материально-технически ресурсаш кийса дIа-юха екъара, дIа-са екъаенна хьалъеча объекташка механизаце боарам лакха хилийтара. Нагахьа санна ерригача участкашка балхаш дераша: проектировщикаша, заказчикаша, поставщикаша, генеральни подрядчика а субподрядни организацеша а цхьана оперативно болх вIаштIехьбоаккхе мара нарагIдаргдац объекташ шоай ханнахьа а динал лакха йолаш а хьалъяь йоахилга.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча республика унахцIено лораяра министра депутата **П. А. Камышникова** тернам тIабахийтар юрта медицински кадраш дIачIоагIъяра а юртарча дарбан учреждений материально-технически база дIахо дегIайоалаяра а дешашта. Уж проблемаш, аьлар цо, кхоачашъюлургъяц депутаташа, боахамий кулгалхоша, министерствашa, ведомствашa хьинаре даакъа а лоацаш мара. ХIанз республике дукхха ца тоъаш болча лорех дика доккха даакъа кхоач юртага. Цхьайолча юрташка бахача нахага доагIача боараме дIахьачац берий лоро, окулиста, невропатолога, уролога, травматолога, кхыча дукхача специалисташа деш дола медицински гIулакхаш. ХIара шера юрташка дIахьежавача 100 совгIа лорах бытовой гIулакхаш цига вIаштIехьдахаза хиларах ужжа мисел нах юрташкара дIаух. Эггара дукхагIа дIаух уж Шалински, Грозненски, Назрановски районашкара.

Республике дIахо дегIаенай юртара унахцIено лораяра материально-техническа база. Аллха соахка болх бе йолаллийтай Урус-Мартане больнично-поликлинически комплекс. Шелковски районе 50 маьнги бола больница. Мехкеты яхача юрта 58 маьнги бола участкови больница. Хьалъеш я 250 маьнги бола Назрановски районни больница, и. нх. дI. ХIаьта а, доклада тIа белгалдаьккха ма хиллара, юртарча дарбан учреждений материально-технически база хила йоагIачунца нийсйича тIехьаюсаш я. Къаьстта из доагIаш да фельдшерско-акушерски пункташта, амбулаторешта, участкови больницашта, поликлиникашта, сихха гIо деча отделенешта, хIаьта цигара медицински гIо эцаш 80 процент совгIа бола пациенташ ма бий.

КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачаш а еш, аьлар ше къамаьл деш Малгобекски районни агропромышленни объединене инженера депутата **Т. А. Богданова**, Малгобекски района къахьегамхоша дикка доккха толамаш даьхад юртбоахама производство дегIадоалаеча. ДукхагIа хьадоаккх паччахьалкхенга дохка дулх, шура, дукхагIа да доахап, жа, хьаккарч.

Района кхачан програмагIа лаьрхIад районерча совхозашка жилищно-бытовойи социально-культурни гIулакхашта эша объекташ хьалъелга шерде.

ЛаьрхIачох дукхха дараш кхоачашдеш да. 1981—1982 шерашка районерча юрташка хьалдаьд усадебни тайпара дола наха чуIе 4070 квадратни метр моттиг йола цIенош. Керда Редант яхача юрта — бани, Ачалкхе, Инаркъе, Пседахе — 250 моттиг йола кхо общежити, Понкхача Ачалкхе — быта цIа. Реконструкци е йолаьй Вознесенски станицерча водопровода, юрташка дIахо гаа чуоллаш латт. Пятилетка шин шера юрта бахача наха даьча бытовой гIулакхий боарам 15 процент лакхбеннаб.

Цхьабакъда, дукхахча бахьанех планагIа лаьрхIа хинна ерригa социкультбыта объекташ йиллача хана болх бе йолаллийтадц. Уж объекташ юртарча зоне хьалъелга «Чеченингушвино» яхача объединене эсала а мела а леладу. ЧIоагIа тхога сагото яйташ хIама да кхо совхоз уллача ачалукски зоне бахача наха лерттIа медицински гIулакх дIа ца кхачаш хилар. ГIишлон материалаш ца тоъаш хилар бахьан долаш геттара кIезига хьалду наха шоаш деш дола цIенош. Юрташка нах баха моттигаш комплексни хьисапе хьалъяц. Юрташкарча наха чуIеча цIеношта проектировани еча хана проектни организацеша теркальни моттигера башхалонаш, лерттIа вIаштIехьъяргйолаш хилац цIеной фасадаш, цар элементаш, кIезига кийсенхувл архитектурни планировочни приемаш. Из бахьан долаш районера юрташ хоза хилац. Эггара керттера ярех проблема йолаш я хIанз а районе хица Iалашъелга.

* * *

Цу тIехь доклади содоклади юкъцIелга чакхдоал. Дийцача дешнех шерра соцам тIайцар Лакхехьарча Совето.

Кхоана-яйгача промышленноста болхлой цIей

Дикача толамашца шоай цIейна накъабаьхнаб Грозненски швейни производственни объединенена чуйоагIача № 1 йолча хIамаш тегача цеха къахьегамхой. Пхе бетта продукци арахецара план 104,8, процент кхоачашъяьй филиала коллективо.

ХIанз филиале тег деша дагIача маIача берий формаш. Уж хоза хилийта гIерташ, даим къахьегама овсарле лакхъе гIерташ болх беш хьабоагIарех ба швеяш-мотористкаш Магомадова Тамара, Бабаянц Жанна, Абдулаева Аймани, Солтамурадова Яхийта, Тарасенко Татьяна, Дагаева Татьяна, иштта кхыбараш. Цар хIара бетта шоай план 150 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: (аьттехьара аьрдехьа) швея-мотористкаш Магомадова Тамара, Бабаянц Жанна, Абдулаева Аймани, Тарасенко Татьяна Васильевна, Солтамурадова Яхийта.

И. ПЛИЕВА сурт.

◆

Грозненски кога гIирс беча фабрике Хаматханова IбраьхIима Либихана раскройщица йолаш къахьега тоъал ха я. ХIара денна яхар мо ший къахьегама толамаш совдоахаш хьайоагIа из.

Къаьстта дика вIаштIехьдоал цуп кога гIирс бакхка шийга хьадениа товар кходе. Карарча шера дIабахача пхе бетта 179 сома совгIа товараш кходаьд Либихана.

СУРТА ТIА: Хаматханова Либихан.

И. ПЛИЕВА сурт.

◆

НАХА—ХОЗА А ДИКА А ТОВАРАШ

Советски халкъа вахара хьал дIахо тоадара чIоаггIа лоархIаме да. КПСС XXVI съездо белгалдаьккхача тайпара, халкъа эшаш дола товараш дукхагIа арахецари цар дикал лакхъяри. Из декхар кхоачашдара чIоаггIа лоархIаме я яйга промышленность.

«Ийцачун цIагIа дегагIоз чуяхьаши дезал гIадбугаши йола дика а хоза а изделеш хьаяр. — йоахар парте съезде. — бахача наха эша товараш арахецарий сий доаккхаши цар шоай профессех донкхал де йиш хулийташи дола гIулакх да».

Советски наха цар шоашта деш дола гIулакх бокхача лоархIаме хеташ хилар хьахьокхаш дола хIама да, шер-шера июнь бетта шоллагIча кIираццийнахьа яйгача промышленноста балхахой Ди доадеш хилар.

ЛоархIаме а бехктокхаме а декхараш да XI пятилетке даькъа къахьегамхошта хьалхашка латтараш. Цу юкъа 19 процент алсамъяккха еза продукце производство, эггара хьалха наха эггара чIоагIагIа хоатташ долча дикагIа долча товарий яр а йоаккхаш. Парте решенеш кхоачашъе эзаш йолча мехка дукккхача коллективашта юкъе я Грозненски производственни швейни объединене коллектив а. Тахан эггара кердагIча оборудованеца Iалаьцаь йолча цу лакха механизированни предприяте цехашкеи филиалашкеи къахьегаш ва дукха хIама ца эшаш виъ эзар саг. ДIадахача шера цо ехка тийга хIамаш 42 миллиони 979 эзари соми маьха яр. Планови задани кхоачашйир 101,3 процент. Дика лоархIаю объединене коллектив пятилетна кхоалагIча шера производственни программах а. Карарча шера хьалхарча биъ бетта планагIа лаьрхIа хинначул совгIа ехка тийга хIамаш 192 эзар сома маьха я.

Социалистически яхье доаккхий толамаш дахарах объединене коллективана сийлай парте Нохч-ГIалгIай обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота, парте Ленински райкомеи райисполкомеи диплом, карара кара тела ЦIе байранх.

Грозненски производственни швейни объединене фирменни знак тIа а латташ йола продукци кхоач тахан вай мехка тайп-тайпарча мидIоггахкарча 41 торгови базе. Из йовз Ростове, Пензе, Воронеже, Волгограде, дукхача кхыча городашкеи юрташкеи. Предприяте арахецача ерригача тийгача хIамай кхоалагIа даакъа вай республика торгови сете дIачуду.

Объединени специализаци еш я бераша лаьрхIа йола хIамаш арахецара. Ерригача арахецача продукцех 51,9 процент лоац бераша лаьрхIачо. Уж я моллагIа хальинача йиIиггашта йола эпа, даьре, кIаьда кочамаш, школьни костюмаш, кIаьнкий кочамаш.

Шоай берриге ниэи говзали дIалу хIамаш тегараша нийдархошта мел эшар лоаттадара. таханарча мода дIадехарашка хьежа йола а дикал лаьхха йола а изделеш дукхагIа арахецара.

Кхоачам ба объединене арахеца хIара кхоалагIа изделн паччахьалкхен дикала Знак тIалатташ я аьлча.

Карарча 1983 шера хиннай тийгача хIамай 103 совгIа модель дикала Знак тIалатташ. Сий дола пхисабарг тIа а латташ тег шгъа тегаш 50 изделе модель. Ерригача арахецача продукцех 35,7 процент лоац дикала Знак тIалаттача хIамаша.

ЧIоаггIа бехктокхаме хеташ леладу оаха нийдархошта эшар фуд хьажара гIулакх. Грозперча тикашка айхха бувзам лоаттабу. Йоккхача художественни совета заседанешка арахеца лаьрхIача хIамай моделашка хьожаш дилла а бех торговле викалаш. Оаха, хIамаш тегараша, теркалду цар мел дувцар, замечанеш. Цу тайпара бола бувзам чIоаггIа пайда пе ба.

Дукха лоархIаме хIамаш юкъедахад цхьайтталагIча пятилетке къахьегама коллективай вахара. Из дувзадена да «Боахама механизм эргаьккха тоалрах» болча партей правительствай соцам тIа белгалдаьча доал лара кердача хьалашка довларца. Царна юкъе да къахьегамах мах телареи цунна стимулировани ярен бригадни формага довлар.

Дукха балхаш даьд тха объединене прогрессивни формаш юкъекхувлара. Къахьегамах доагIар тIеххьара хьахулачунга хьежжа бригадни методах телаш я тха 73 бригадах 44. Халонаш нийслуш я. Къахьегам вIаштIехьбаккхареи цунах мах телареи бригадни форма чIоагIъенна дIаоттара ха еза, цул совгIа, дика вIаштIехьбаккха беза кхетама болх а. Партийни комитето а объединене администраце а чIоаггIа къахьег цу лостамагIа болх беча дикагIа йолча бригадай опыт, массанена а дIайовзийтара. Хьоикаме я укказа, къоастадаь аьлча, № 2 йолча коммунистически къахьегама цIи лелаеча цеха коллективе балха опыт.

Керда прогрессивни форма юкъейоалаяро новкъостал даьд мастераш З. К. Сержантова, Р. В. Жильцова, И. А. Агабабиян, Е. Н. Сердечная, М. Н. Ткаченко, Е. В. Конарева. дукхта кхыбараш болча бригадай коллективанта социалистически декхараш толаме кхоачашде. Цхьаккха а планови задани йитаяц цу бригадаша, кхоачаш ца еш.

«Сий а хоастам а къахьегарга хьежжа!» — из лозунг йиэза хьаллоац тахан объединене къахьегама коллективаша. Сий а ду тхацига лархIа а лоархI производстве хьалха латтараш. Цар опытах дукхханеша пайда ийбу. Оаха доккхал а деш цIераш йоах В. М. Чирковай, А. С. Кривулинай, Л. Д. Занченко, Э. А. Асирьянца, кхыча дукккхача болхлой - кхалнаьха.

Шийн профессиональни цIейна накъаспай объединене коллектив пятилетка заданеш кхоачашъеча керда толамаш дахарца шийн низ ца кхобеш къахьегаш. Тахан ца кьоахаде йиш яц кастта тха коллективна вахаре хила деза хувцамаш.

Тхо кийчлуш да хIанз майда 5400 квадратни метр а йолаш йолча кердача производственни корпуса чудовла. Цо дикка тоадерга болхлой къахьегама хьалаш. Къоастадеш да шоллагIча арIIана йола производственни корпус хьалъяра дош.

А. БАБАДЖАНОВ,
Грозненски швейни производственни объединене генеральни директор.

ШЕКАРА СВЕКЛАШ ДУКХАГIА ХЬУВКЪАЯРА

200 эзар тони шекара свеклаш дIаяла социалистически декхар тIаийцад укх шера вай республика кхаш лелаераш.

Шекара свеклаш — геттара лоархIаме технически культура. Республике йиъ эзар гектар совгIа дIаювц цо. Из культура кхеяра говзал дика кара а ерзаяь дукхача нхаш лелаераш бокха хьувкъам чуэц хIара шера. Масала, юртбоахамо культураш кхеяра аьттув боацаш хиннача дIадахача шера «Шалинский» совхозе хIара гектаре тIара юкъера лаьрхIача 400 центнер шекара свеклаш чуера. Боахама къахьегамхошта цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар Даьхена из культура дIаялара план 180 процент кхоачашъе.

Декхарах дика лоархIайир «Семеновод», «Назрановский», «40 лет Октября», «Маяк», Куйбышева цIерагIча совхозий коллективаш а.

Цхьабакъда, шкаи чIагарго бIаьсти яц. ДукхагIдолча боахамаша геттаро во болх бир соахка. Из бахьан долаш пачхахьалкхенна шекара свеклаш дIаялара план республико 87 процент мара кхоачашъянзар. ПланагIа йоагIачох Даьхенна дIа ца луш 24 эзар тони тIайисар. хIаьта пятилетка шин шера — 49,4 эзар тони.

МалагIа бахьан долаш нийсделар из?

Кулгалхоша, специалисташа шоай декхараш лерттIа кхоачаш ца деш дукха моттигаш хиннай. Шалински районе хIара шера кIезигду шекара свеклаш дIаюв кхаш. хIаьта гектара тIара чуэца хьувкъам вIалла а тIаккхеташ бац. Из бахьан долаш пятилетка шин шера планагIа йоагIачох 22 эзар тони шекара свеклаш дIа ца луш тIайисай цу района. Цигара боахамашка духьаь оасаро йоайир 650 гектара тIа дIайийна шекара свеклаш, е ерригга дIайийна хинначарех 13 процент. Цианкха а хий диллазар хий тохаш долча кхашка дIайийнача шекара свеклашта. Из да план кхоачаш ца ялийтача керттерча бахьанех цаI. Цхьабакъда, тIеххьардар а дац. Дукхача совхозашка во пайда эц минеральни органически удобренеех. кхоачамболлаш дика доал дац дIайийнача шекара свеклашта. Масала, Урус-Мартановски районе хIара гектара тIа 7,5 центнер мара минеральни удобрени тессанзар соахка, норма 18—20 центнер йолаш. Кхы а вогIа пайда эц органически удобренех. Из бахьан долаш геттара кIезига хилар «Горец», «Гехинский» совхозашка чуийца свеклаш. Хьалхарча совхозо планагIа йоагIачул 5100 тони кIезигагIа дIаелар из культура паччахьалкхенна, хIаьта шоалагIчо — 6600 тони кIезигагIа. Цхьа центнер шекара свеклаш кхеярга дIадахийтар планагIа доагIачул шозза дукхагIа хилар.

Хьувкъам кIезига хиларах дукхача боахамий кулгалхоша хаоттама хьалаш бехке ду. Цуйца цхьана, цхьадолча боахамашта, бригадашта, звеноашта маргIдаьннача хьахьоах из вита доаллга. ДIаюш, тIаьнначул тIехьагIа цу культура лерттIа доал даьчар дика хьувкъам чубера.

Цхьан хана дукхагIа йоаа шекара свеклаш механизироваина звеноша кхейора. хIаьта дика хьокхамаш а гойтар. Доал дара из культура хIанз наггахьа мара луш яц цу тайпарча звеноша. Из бахьан долаш цхьадолча боахамашка геттара лоабенна хьувкъам.

Шекара свеклаш кхеяра балхаш механизмех дукхагIа пайда эцаш чакхдаха деза. Цхьабакъда, цу гIуланхах собранешкеи совещанешкеи дувцар мара деш хIама дац. Цхьадолча боахамашка тоъал техника йоллаше а, шекара свеклашта доал деш тьовра, хьалха сана. дукхагIа белехи цолехи пайда эц. Из бахьан долаш геттара дукха кхашкара балхаш агротехнически толамашагIа йолча ханашка де вIаштIехь ца доалаш а вIалла кхоачаш ца деш а дус. Масала, соахка техникаш боагIа пайда ца эцар бахьан долаш лерттIа оасар а ца деш йисар 1200 гектар шекара свеклаш. Цу духьа геттара кIезига хилар цигара чуийца хьувкъам а.

«Чеченингушвино» объединенена юкъедоагIача боахамаша 75 процент мара кхоачашъянзар совхка паччахьалкхенна шекара свеклаш дIаелара шера план. Из кхоачамбоацар нийсдаларах бехке эггара хьалха «Серженьь-Юртовский», «Курчалоевский», «Октябрьский», «Автуринский», XX партсъезда цIерагIча хомсий совхозий кулгалхой, специалисташ ба. Цукха тешал ду гIуланхаша. Масала, Куйбышева цIерагIча комсий совхозо шекар доаккхача заводе плавал совгIа 3600 тони свеклаш дIаелар. Цхьабакъда, хаоттама хьалаш, лаьташ цхьатарра доллаше а «Курчалоевский» совхозо планагIа йоагIачул — 4900 тони кIезигагIа елар, хIаьта «Октябрьский» — 2433 тони, «Автуринский» — 3997 тони кIезигагIа.

Лакхе цIераш яьхача совхозий лаьтташ шекара свеклаш кхеяра дика да. Хий ца дуллаш а хIара гектара тIара 250—300 центнерал кIезигагIа боацаш хьувкъам чуба йиш я. Цхьабакъда, из культура кхеяра агротехника хадданза телхаярах иштта дика хьувкъае вIаштIехьдалац. КIезига пайда эц цу боахамашка органически минеральни удобренеех, шекара свеклаш дIаюаш, тIаккха доал деш, чуэцаш техниках, оасарац зене йолча ецдоаххача хIамаштен духьала къовсам лоаттабеш гербицидех, кхыча молхаех. Ла йиш йоацаш тIехьайоах оасар дара, шекара свеклай мугIарашта юкъера лаьтта цамцадаккхара хаьаш, н. кх. дI.

Шекара свеклай хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача торонех цаI я агротехнико белгалбаьча боарамах кхаш на тоссаш минеральни удобренеех пайда эцар. Шера тасса белгальньча царех цхьа даакъа, шекара свеклаш дIаелехьа кульпиваци еча хана а ца тоссаш, лаьтта зяба оккача, е бIаьстан юххье из юка а оаххача хана тасса йоагIа.

«40 лет Октября» совхоза Долакха-Юртарча отделеке 160 гектара тIа дIайийна шекара свеклаш я, царех бIаь гектара тIа яраш хьажкIаш хиннача я. ХIаьта хьажкIаш шекара свеклаш дика хьувкъае аьттув луш яц. Цу бIаь гектара тIа дIайийна свеклаш оасаро йинкъай хIаьзле.

Совхоза дукха свеклаш доал дара йийкъай Назрановски района организацешта юкъе. Царех дукхагIйолчар хIанз а дIаболабаьбац свеклашта Iукал дара болх. Оасар дара совхоза кулгалхоша ма хулла сихагIа нах оарцагI ца боахе из культура йоархIаша хIалакье мегаш я.

ДикагIа вIаштIехьбаьккхабац шекара свеклашта доал дара болх Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе а. Укказа а 50 гектар шекара свеклаш хьалха хьажкIаш хиннача дIайийнай. хIаьта оасаро йикъа а латт.

Къаьстта теркам тIабахийта беза мугIарашта юкъера лаьтта ханнахьа цамцадаккхара. Итт-шийтта ди мара доа ца деш. из де деза гектара тIа 95—100 эзарвел кIезигагIа йоацаш шекара свекла юсаргIолаш.

Свеклаш чуэцача хана комбайнаш ца йолаш лерттIа болх хьабе йиш хургьа нагахьа санна мугIарашта юкъера лаьтта каст-каста цамцадоаккхе. Белгалдаккха доагIа, цу гIулакхо свеклашта шекар Iоаде новкъостал делга а. Хьувкъам поточно-перевалочни хьисапе чуэца беза. Хьаьхкачул тIехьагIа кхай тIа дукха йоада а ца еш дIаккахьа еза свеклаш шекар доаккхача заводе.

Цхьадолча боахамашка шекара свеклаш юха дIае езаш а хилар. ШоалагIа дIайийна шекара свеклаш а дикна дегIайоагIаш я. Доал дара гектарниашта дIаяла еза уж хIанз ма хулла сихагIа. ДIаболабе беза мугIараштта юкъера лаьтта цамцадаккхара болх. Техникаца сихагIа булургба из. Лаьтта цамцадаьккхачул тIехьагIа, хIара гектара тIа 1,5—2 центнер а кхоачийташ минеральни удобренешца подкормка е еза.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
агроном.

100 МИЛЛИОН ТОНН БОЛАТ

ЛИПЕЦК. РСДРП ШоллагIча съезда 80 шу дизара сийна дIайолаяь къахьегама вахта боккха толам боаккхаш чакхъяьккхай Новолипецки металлургически завода коллективо. Укказа лоаладаьд 100 миллиони тони болат. Иззал болат арахийцад предприяте тхъьаи дикъ шера, производство болх бе йолаелча дезз.

Иштта болх бе вIаштIехьдаьннад завода коллективна агрегатий проектни мощность лакхъяра, цехаш технически товара чотагIа. Реконструкци еча хана айхха бувзам лоаттабаьб Уралмаша коллективаца.

Юбилейни вахта лелае бокъо енна хиннай А. Чеграхче бригадана.

СУРТА ТIА: № 2 йолча кислородно-конверторни цеха парткома секретара заместитель В. П. Двуреченский (аьрдехьарнар) А. А. Чеграхчий цуп бригадеи къахьегама коталонца дакъала бувцаш ва.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОАМАШКАРА КЕРДА ДАЬГIЕНАШ

Свански цIеной ийчара миччa а оагIорахьа хьежача, бIарг тIаотт босена, берда, пена. Массанахьа а лоамаш да, гоннахьа.

Эггара лакхагIча лоамашка ядача а тIаваха хала йолча а районех цаI Сванети. Из улл Керттерча Кавказски дукха босенашка, форда уровня тIара 2000 совгIа метр лакхача моттиге. Аллха чIожа гIолла билла бола цхьа никъ ба Гуржий мехка вокх доакъошца из ювааш. Хегалу, моллагIа альпинист а тIаноалалургвоацача цу бердашта юкъе-м вIалла хила йиш а йий-теш хIанзарча ханарча экономикана эша хьалаш аьнна. ХIаьта а чIоаггIа догдоахилга йолаш я республика тахан Сванетега а лакхача лоамашкарча кхыча районашка а. ХIанад из?

Грузе территорех 80 процент совгIа лоац лоамаша. Юрта боахама пайда эца йиш йола лаьтташ кIезига да укказа: сага сих 0,63 гектар дерригга лаьттен 0,18 гектар оаха лаьттен башха совгIа эшашагIа доацаш Советски Союзечул цхезза кIезигагIа. ХIаьта а Грузе лоаттаду тахан практически дукха хIама ца эшаш мехка чудахьа деррига чай (1982 шера 500 эзар тони совгIа). цо лу иштта дукха комсаши цитрусаши. Гуржий атагIений климата уж дIадийнар дика хьувкъаш хилари теркал а даь, лаьрхIа да гаргарча хана къулбехьа хулаш йола культураш, баьцадаараш, сом уккааа дукхагIа кхебе.

«Лохерча дерригача лаьтта комсаши мандаринаши я, доахан леладе моттиг яц тха, — йоах дукхача хана денз Сванете районни центр йолча Местиа яхача поселке бахаш болча наха. Воккъалдар аьча, из да шоай IаьдалагIа эйпономисташа ихар а: лаьтта кIезига долча, лаьтта леладара гIулакха ма хулла интенсификаци еча республика хьалашка юрта боахама, эггара хьалха хьайбаш леладара Iалаьмате йоккха резерв я лоамаш.

— Хьайбаш леладар дукхача хана денз свaнаша деш хьадоагIаш дола хIама да,— йоах Грузе Компарте Местийски районни комитетера хьалхарча секретара Картозия Сосас. — Лоамаш даьгIенех пайда а нйбеш, шоаш меттал пхьаза лоалахой а дукханеи шуриийцен Iаланибора дукхача юрташка бахача наха. Цхьабакъда, тахан, шено яц хиланза баргбоацар производства кхы а лакхагIа боарам ба. Из дара йоаттIаш йола доакъара база хила еш. Хьайбашта керттерча даьгIе алата рацион хила еза аьнна хеташ хилар, из да арара хьатIаххукъа доакъар сондаларга, еррисоюзни фондера кхы а хIамилг кхачарга догдахар. Оаха лаьрхIар цунга сатувса йиш йолаш хIана дац. хIана аьлча Сванете йолаш я доакъара баьцаш геттара дукха йола лоамаи цонаши даьгIенаши. Из аьлча новкъа дале а, дукха ха льккхай оаха уж даьгIенаш а цонаш а тоаяра деш хIама а доацаш, дерригга Iаламах тийна дита дагIаш. ХIанз дикка къахьег оаха цIайда эца йиш йола лаьттIаш шердара. цар доакъара потенциал совъяккхара. Лоамаи цонашкен даьгIенашкен удобренеш еха, тIа-тIа дукхагIа чуа тIоай дIадоахаш цIенъяь участкаш.

Оаха хьайгача яIих хьахинар дог хьоасташ хилар хIанзае а гуш да, — дIахо дувц Картозия Сосас. — ТIеххьарча шин шера дикка лакхъеннай лоамашкарча даьгIенийи цонийн продуктивность. Цо йиш хилийтай тха паччахьалкхенга дохка дуух 16 процента, хIаьта шура 20 проценти алсамъяккха. Iилманхошта хеташ да, Грузе лакхача лоамашкарча районаща перспективе маьха еза а йоацаш йола дукха хьайбай продукци тела йиш йолаш я аьнна.

Вая БАЙБУРТ,
АПН корреспондент.

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхьарча Совета Президиума

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхача шерашка кIеиа къахьегарахи къахьегаие наргIдьынарий хам баьш СССР Лаккхьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль дойла:

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ

Грозненски производственни швейни объединене гIолла:

Ашева Фируза Али-Абековнана — уборщицана.
Ашикова Ашхан Самвеловнана — швея - мотористкана.
Вартанова Эмилия Калустовнана — швея-мотористкана.
Власова Таисия Григорьевнана — пенсионеркана.
Дорофеева Евгения Даниловнана — швея-мотористкана.
Десятникова Вера Даниловнана — швеина.
Дергачева Мария Ивановнана — пенсионеркана.
Захарикина Серафима Ивановнана — пенсионеркана.
Ильина Варвара Федоровнана — пенсионеркана.
Наримандзе Лариса Владимировнана — пенсионеркана.
Панова Вера Петровнана — нянина.
Петросян Роза Амбарцумовнана — контролера.
Русских Ирина Семеновнана — пенсионеркана.
Тащенко Валентина Сергеевнана — пенсионеркана.
Теселева Анна Яковлевнана — швеина.
Терлецкая Анастасия Федоровнана — швеина.
Чулкова Мария Савельевнана — пенсионеркана.
Щербакова Анна Васильевнана — швеяна.
Яковлева Валентина Владимировнана — швеяна.

Трамвайно-троллейбусни управлене гIолла:

Дикова Раиса Захаровнана — йоккхагIйолча кассира.
Зубенко Александр Ильичнана — водителя.
Зорина Лидия Васильевнана — электромонтера.
Исаева Петимат Сугаиповнана — уборщицана.
Корева Мария Максимовнана — водителя.
Кобызева Зоя Ивановнана — зIамагIйолча продавеца.
Каратаева Мария Ивановнана — слесара.
Нестерова Валентина Георгиевнана — таксировщика.
Яшова Фаина Васильевнана — водителя.

№ 7724 йолча центральни сберкассе гIолла:

Бабкина Валентина Алистратовнана — кассира.
Жильцова Валентина Ивановнана — йоккхагIйолча кассира.
Ижевбина Римма Петровнана — контролера.
Морошкина Нина Киреевнана — контролера.
Черненко Мефодий Леонтьевича — хьахочо.
Чирочкина Татьяна Васильевнана — кассира.

«Грознефтегеофизика» яхача треста геофизически ремонтно-комплектовочни конторе гIолла:

Маркинская Мария Петровнана — машиниста.
Сотников Петр Федоровича — вулканизаторщика.

Нохч-ГIалгIай автоуправлене гIолла:

Латышева Анна Федоровнана — провизора заведующцена.
Хрусева Мария Алексеевнана — [illegible].

«Гастроном» торге гIолла:

Бамхаева София Азиевнана — йоккхагIйолча товароведа.
Воскиян Размик Арменаковича — продавеца.
Заблоцкая Галина Мартыновнана — йоккхагIйолча продавеца.
Коршаченко Прасковья Лаврентьевнана — йоккхагIйолча продавеца.
Киралова Зоя Сергеевнана — № 7 йолча тийн заведующцена.
Шишкина Клавдия Федоровнана — отдела заведующцена.

Междугородни телефонни станце гIолла:

Голубенко Тамара Васильевнана — вахтера.
Лунина Раиса Тихоновнана — вахтера.
Назаров Михаил Алексеевича — электромеханика.

Сихха медицинскен гIо деча больнице гIолла:

Мамсе Анна Петровнана — диетсестрана.
Макарова Людмила Васильевнана — фельдшера.
Ткачева Лидия Николаевнана — медсестрана.

«Чечингхимчистка» яхача объединене гIолла:

Градусова Варвара Семеновнана — гладильщицана.
Захарьина Кнерин Николаевнана — гладильщицана.
Сердюк Павел Иосифовича — склада заведующцена.
Чепелева Мария Никоновнана — болхлочоа.

«Рособувьторг» яхача республикански торгови базе гIолла:

Бажанова Клавдия Федоровнана — керттерча бухгалтера.
Маркарьянц Клавдияна — директора заместителя.
Пегов Федор Федоровича — директора.

«Чечингушремстрой» треста спецуправлене гIолла:

Волков Виктор Викторовича — газосварщика.
Саксин Константин Анимовича — сантехника.
Шейко Владимир Ильича — слесара.

Нохч-ГIалгIай профтехобразовани управлене гIолла:

Минеева Нина Александровнана — секретарь-машинисткана.
Солдатова Тамара Васильевнана — кадрай отдела инспектора.

№ 56 йолча юкъерча школе гIолла:

Акатьева Екатерина Григорьевнана — пенсионеркана.
Батманова Ирина Григорьевнана — хьехархочоа.
Скок Нина Васильевнана — директора заместителя.

Кхыча предприятешка гIолла:

Аракшович Александр Александровича — НГIАССР торговле министерства проектно-сметни бюро инженера.
Валашова Надежда Петровнана — художественни промыслай производственни объединене гладильщицана.
Верфирер Мотлис Иосифовича — № 38 йолча юкъерча школа директора.
Вершовская Елена Михайловнана — нефтегазоразведочни экспедице пенсионеркана.
Голякова Александра Никитичнана — № 12 йолча берий яслей медсестрана.
Детистова Антонина Андреевнана — Грозненски почтамта почтальона.
Захаренко Анфея Григорьевнана — экспериментальни мебельни фабрика отделочницана.
Золотенкова Надежда Сергеевнана — «Чечингкоммунэнерго» яхача республикански энергоуправлене керттерча бухгалтера.
Ивлев Павел Ермолаевича — пассажирски автотранспорта производственни объединене пенсионера.
Кашпенко Анна Васильевнана — № 60 йолча юкъерча школа хьехархочоа.
Кононенко Елена Ивановнана — просвещене болхлой республикански ЦIен берий сектора заведующцена.
Кичкина Нинель Петровнана — «Грознефть» производственни объединене йоккхагIйолча инженера.
Литовкин Валентин Александровича — «Грознефть» объединене нормативно-тохкамий станце пенсионера.
Легунович Алла Викторовнана — Чехова цIерагIча республикански библиотека керттерча библиотекара.
Матвеев Константин Ивановича — «Грознефть» объединене УПТО а КО а йоккхагIйолча экономиста.
Овчарова Надежда Николаевнана — № 1 йолча пассажирски автотранспорта кассира.
Полетаева Ида Алексеевнана — № 2 йолча сайринарча юкъерча школа директора.
Строгонова Ирина Николаевнана — городской телефонни станце начальника заместителя.
Симонова Нина Ивановнана — «Чеченингушскотопром» яхача объединене керттерча бухгалтера заместителя.
Скорчкова Лидия Петровнана — НГIАССР минздрава № 2 йолча поликлиника лаборанта.
Токарева Пелагея Павловнана — № 131 йолча СПМ бетонщика.
Шейко Ксения Савельевнана — № 2 йолча сайринарча юкъерча школа уборщицана.
Эльбиева Маваша — пассажирски автотранспорта производственни объединене бетонщика.
Юсупов Ахмед Юсуповича — «Ленинан некъ» яхача газета выпускающцена.
Яицкая Анна Ивановнана — Заболотне цIерагIча книжни типографе йоккхагIйолча мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
1983 шу, 26 май.

ДОЬЗАН ДЕХЬАРА

Социализма мехкашка

Лоамара курорт

Эггара хьалхара салаІа баьхна нах чуийцаб дарбан хиш хиларгІа цІи хеза йолча Совата яхача румынски курорта кердача дарбанунахцІено тоаяра комплексо. Укказа, минеральни хий дух дуьла меттигаш ІалаьмагІе дукха йолча лоамашка, Іаманштен бІаьшеранашка лаьташ йолча хьойни хьунаштен юкъе я салаІаран унахцІено тоаяран идеальни лоархІаш йола микроклимат.

— ХІанзарча ханарча йиъ атела чуьца йиш я цигъа эшаш 1100 саг, — дуьц «Совата» директора Дан Аурела. — Еррига корпусаш юьззенна я шоайла а. кІаьта ниитта дарбан базаца а лаьттан нІал гІолла долхача наькъашцех. тІера къайла йолча галереяшцеи. Наьк ду бассейн а я тха. Из Іалангъю терапевтически болгалонаш дика хиларгІа шера дІадайзача геотермальни Іамашкарча хица.

Директора къьстта доккхал дІш дола хІама да курорта гІонна бола боалам. Цо лоаттаду салоІаш болча наха кхачан продуктай дика даиъа. ДІадахача шера, масала, укказа хьалхкеьай ялх бІаьи шовзтиъе иттех тарга хьакха. Укх шера кхы а дукхаГІа ебае лаьрхІа я уж. Цул совгІа, хьалъьай ва леладу ферма. Хьалха цхьаина хІаманна пайдана дац аьлла хеташ хиинача 7 гектар долча лаьттах ІалаьмагІе дика хьсий беш яьй саннторе балхахоша. ДІаяхача гуракхьа чуера цигара еэткъа тонн гаргга свекла, йийтта тонн хохаш, шийтта тонн баьццара кхеш, ткъаь итт тонн совгІа набуц, хІаьта ниитта дика хьаякІаш, салат, кхыдола баьццадараш.

— Лаьттанцара балхаш оахош ду оаха — хувцІш, кІнаргІа цхьацца дийнахьа болх а беш, цхьаккха саг юкъера ца воалаш массане а бу из болх — коттеджаш хьалъеш боахкарашара директорга кхаччалца бараша, — дІахо дуьц Дан Аурела. — ХІамаш оахош дІаюв, оахош хьыкду лаьтта, хий дехи, оасар ду, хьувкъам чубаьль. Цу тайшара, дикка эргаякхи йиш хинай ресторанаш, пансионатий, Совата столовей меню.

Курорта керттерча лоро Будиен Церану дийцар, санаторе дарба ду Іовнча дениз сага долаш хиначча анашта, вераш, дега-сосудистий лазарашта, тайп-тайпарча эндокрипни растройствашта, профессиональни оалаш долча лазарашта. Курорта я электрон гидротерапевен эшаш йола хІанзарча ханара дикаргІа лоархІаш йола аппаратурен оборудовании. Йолаш я хоттаца дарба ду моттиг, дарбаь физкультура зал... Курорта планировка хьакъаларгІа яь хиларо, медицински персонала болх нийса віацтІехьбаккаро йиш хулийт цхьан хінна шовзтиъа совгІа процедура е.

Шоана гІо дергда нокхармозаша

Эггара хьалхара а дунен тІа цаІ мара йоаца а апитерапе медицински центр Бухаресте я. Из хьаьй дукха ха йоаццаш, 1975 шера, аьна шерра дІайлаьй из мехка а доазол деьа а: бІаь взарнел совгІа ва цига консультаця яйта а дарбан курс чакхъяьккха а саг. Центр уникальни хилар латт дукхача лазарашта дарба дара укхаза дукхьала нокхарий продуктаех пайда ийбеш хиларах: мозах, прополисах, вощинах, маточнии шурех, нокхарий доьахах.

Оаха гІо ду дерматологически, терапевтически, стоматологически, бартий дараш санна долча дукхача лазарех нах бераб, — йоах доктора Х. Т. Олару. — ІалаьмагІе дика ка йоал хронически гипатита, анемика, анашта, гипертонена, кхыча лазарашта дарба деча.

Тха метода эггара кІалхара кІийле я нокхарий продукташ. Амма дукхьала уж хиина Іац. Центре болх беш йолча Пэунеску Тамарас, масала, предложени йир «улья» ворхІ компонентах хьаьъча медикаменташта дарбан баьцийн екстрактах а техе комбинаце е аьна. Цун тоджамашва йиш хилийтар натуральни молхай нерда тайпа а дарба дара нерда принцип а хьае — апифитотерапеца. Тахан салга унахцІено бахьак лоттабеча къоасане аффектю пайда иябу оаха нокхарий продукташи баьцеди хьеиц йолча 21 тайпарча медикаментех.

ХІанз дерригача дунен тІа тІа-тІа чІоагІаргІа къердаш я натуральни хІамиех хьееш йола молхаш. Цхьаболча румынски апитерапевтанта кетачох, ду гІуланда эпаш йола Іадман обоснованеш йолаш я. Биологически тайпа ше хиларах тарра, дукхача аэараш шерашка лазарашца къовсам лоаттабьб саго Іаламо ше хьйккача средствай гІонца. ТІехьарча иховетиъа шера Іалама хьа а йийлла дІаеннай цуьна химически сиитез сиций гучайиина медикаменташ. Из ха аІамита юкъ я адама эволюце историна чухь, хІаьта моллагІча организмага дулургдолаш хІаладц керттера йоаца, хилийта ца лаьрхІа йола явленеш а ца хулийташ, уж мер чу Іочуийар. Бахьан доаццаш хулаш хІама дац синтезировании медикаментех пайда ийбарца дувзадении дола лазараш дунен тІа соадулаш латтар. Цудухьа да тІехьарча итт-пхийтта шера Іалама кладонойшта нах дукхаГІа чухуудаш хилар, къоастадаь хьача, очелотерапена раьза хулаш боагІаш хилар.

ХІанз укх сахьате дукхача городашка, хьеш латт Румыне апитерапе отделенеш.

Геннадий АБАЛОВ, АПН соб. корр.

Бухарест.

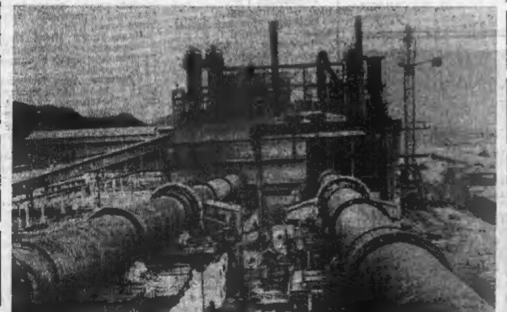

СРВ. Советски Союзо техническа новкъостал а деш Тхааьхов яхача провинце хьалъеш латтача Бамшонски цементни заводе болх бе йоланнай 600 эзар тонн мощность йола шоллагІа аргІа. Йиззача мощностагІа завод болх бе йолаелча хьалха хиначул шозза дукхаГІа цемент кховчаргъя республика. Предприяте хІанзарча оборудованех пайда эцар бахьан долаш аралеца цемент тІехдикка хургъя.

СУРТА ТІА: Бамшонски цементни завода шоллагІа аргІа.

ВИА — ТАСС сурт.

ФЕ ХИЛА

Укх деношка республике хинад «Зарница» яха шоверий военно-спортивни ловзараш. Уж хьаделлара детальча В. И. Ленина цІерагІча майдан тІа хинна юнармейций отрядий торжественни парад чакхъяьначул тІехьагІа «Зарница» тайп-тайпарча ловзарех йола яхьаш чакхьяьннай, цу даькъе наькъашка лелара правилах йола зачеташ а йолаш. Уж зачеташ дІаэцача хана юнармейцашка дахьа хаттарашта юкъе дар наькъашка лелара бокъонех гІашлошта, пассажирашта, велосипедисташта фу ха деза хьоаш дола хаттараш а.

ГАИ болхлой хаттарашта эггара дикагІа жоп деннад № 2 йолча Аргунски юкъерча школа юнармейцаша, хІаьта цар эггара хьалхара моттиг а яьккхай. ШоллагІа моттиг яьккхай Наурски районерча Алпатовски юкъерча школа юнармейцаша.

Ниттта дика гІуланхаш Іомаду берашна «Зарница» яха военно - спортивни ловзараш долча хана. Цудухьа чІоагІа лоархІаме да цу ловзарашта дукхаГІа бераш юкъеозар. ХІаьта а чакхдаьнача ловзарашта юкъе, даакъа лоаттш хиланзар Веденски, Грозненски, Старопромысловски районашкара юнармейцаш.

• • •

ХІанз а каст-каста хул наькъашка аулимаш. Укх деношка Карабулакера Ачалхе бодача новкъа водаш «Жигули» яхача автомашина водителе М. У. Алероева наькъа йистерча сангар чу а ккесса кІалтІаьккхай автомашина. Цига цхьа саг венав, шиъ саг лозаваьв.

Чакхдаьнача кІирагІа республика наькъашка 54 аварш хиннай, 3 саг веннав, 20 саг лозаваьв.

НГІАССР МВД ГАИ.

САЛОІАЧА ДЕНОШКА

11 ИЮНЬ

С. М. Кирова цІерагІча культуран салоІаран парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Даьхенах дола иллеш» яха радиоконцерт. 11.00. ТеннисагІа йола яхьаш. 14.00. Массовкаши ловзараша. 16.00. Лекци «КПСС XXVI съезд атенстически кхетам балара декхарех». 20.00. «БІаьшерашта ийсса дола шераш» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 9.00. Болх беш я «Могашал» яха клуб. 10.00. Болх беш я винолюбителий клуб-лаборатори. 11.00. Болх беш я берий аттракционий площадка. 14.30. «Съездагара съездага» яха радиолекторий. 19.00. Баьццара театр. ВИА концерт. 19.30. Болх беш я «ВІашагІкхетар» яха дискоклуб.

Химиккий культура Дворец. 11.00. Къахьетама десант машара фонда. 14.00. ТеннисагІа йола яхьаш. 19.00. «Боккъонаш телхаяри уж ца телхаяйтара де дезари». 20.00. Эстрадни иллен музыкан сайре.

Н. К. Крупской цІерагІа кульцура Дворец. 12.00. Болх беш я машиннаькъахой революционни, тІеми, къахьегама сийлен музей. 14.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр.

12 ИЮНЬ

С. М. Кирова цІерагІа культуран салоІаран парк. Йигача промышленноста болхлой Денна хетадаь салоІаш хилар. 10.00. Болх беш я аттракционаш. «Даьхе, хьона тха хьинаре къахьегам» яха радиоконцерт. 14.00. Конкурсаш, массовкаш, ловзараш, спортивни яхьаш. 16.00. Лекци. «Физкультурен спорти — унахцІенон кІийле». 17.00. Мерзаш долча инструментий квартетен НохчГІалгІай пачхьалкхен филармоне солистийн концерт. 20.00. «БІаьшеренашта ийсса дола шераш» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 11.00. Болх беш я «Фаьлгий дунен тІа» яха киноклуб. «Константин Заслонов» яха фильм. 11.00. Парк. Болх беш я берий аттракционий площадка. 14.30. Библиотека. «Профсоюзаш — коммунизма школа» яхача книжни выставкана юккера беседа. 15.00. «Халкъа гІулакха тІехьара къаьсамхой радиолекторий. 19.00. Баьццара театр. Художественни самодеятельноста концерт. 19.30. Халхара зал. Болх беш я «ВІашагІкхетар» яха дискоклуб.

Химиккий культура Дворец. 11.00. Берий нердача книжкай обзор. 14.00. ВолейболагІа йола яхьаш. 18.00. «Хьамсарча мехка гІолла» яха кинообозрения. 19.00. Эстрадни иллен музыкан сайре.

Журналисташ дешаш ба

Самардийнахьа Грозне непайозон ЦІагІа хилар журналистий гоьзал лакхъара йолча НГІАССР журналистий Союзе болх беш йолча школа аргІанара занити. Республикански газетий, радио, телевидени, [illegible] болхлошта хьалхашка къамаьл дир «Грознефть» яхача производственни объединене генеральни директора Р. М. Хачатурова. Цо дийцар дукха ваараш нах чубоагІаш йолча республика мехкдаьттахой коллектива таханарча гІулакхех, кІоарга буруз тохарца ювзаеннача проблемех, лаьттан чевашкара углеводородни бийдал хьайоаккхача мехкдаьтта доаккхараша балха юкъе кхувлача кердача прогрессивни методех, жоаш тийлар журналисташа даьча дукхача хаттарашта.

М. И. Глинке цІерагІча, Смоленски областе сийлахьвоккхача эрсий композитора даймехка хиийнача 26-ча музыкальни фестивале дакъа лоацаш хилар профессиональни а самодеятельни а коллективаши артисташи.

СУРТА ТІА: музыкальни фестивала цхьа концерт.

Г. КАЛАЧЬЯНА сурт. ТАСС фотохроника.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

• Дьердь МИКЕШ (Венгри)

РЕЖИССЕР

«Ер ва-их новкъост Ковач а!» яла дезаш вар пьесе ловзаш хинна къьена актер Бата. Репетици еча хана цо из яла а аьлар, бакъда, хестаеш цун балхах газеташа яздеш хиннача къоначча режиссера, репетици юкъаргІа а яьккха аьлар:

— Дика, геттара а дика, хІаьта а уйла ел Іа уж дешаш ІалаьмагІе лоархІаме хилара. ХІана аьлча, новкъост Ковач гучавоалаше пьесе хувцамеш ма хулий.

— Кхийтар со, — аьлар шийхана геттара дукха къона режиссераш бІаргабайнача, церца тоьал болх баьча, хІаьта хІанз пенсе вахна хийлуш хиннача Батас. — Кхийтар со. Ер ва-их новкъост Ковач а!

— ХІанз кІеззига дикагІа аьлар Іа, — норта лостабир режиссера, — хьона кхаш ма дий новкъост Ковач гучавоаллаша драме хувцамаш хургдолга. Долча, Іа уж дешаш але деза саг унзарвеккха а ца гІерташ, раьза воаца кеп а ца уттаеш... Кхийтарий хьо со але гІертачох!

— Кхийтар. Сона цаьнкка хІама хоаш дац-кх. Йистхила мегаргйий со!

— Мегаргва.

— Ер ва-их новкъост Ковач а!

— Сабердел! Ишта мегаргдац, Бата. Иззал кІама бебашза доацаш хила йиш яц хьо. Хьона цаьнкка кІама хац, дегахьа кхетаду Іа цхьа хІама хила дезилга.

— Кхийтарий хьо. Ер ва-их новкъост Ковач а!

— Бата! — эалора цІогІа техар къона режиссера, шийи можагІа къа ца хеташ на а етташ. — Геттара а дика вар хьо хІанз, бакъда, ча а кхоачам болаш дац. Хьона хоа цхьа хІама хургдолга, хІаьта дегакъа из хиича дика хеташ а ва хьо, кІама аьлча хьо цІенача дегара са ваьц. Кхийтарий хьо?

— Кхийтар, — аьнна жоп делар къаьнача актеро, шийдегахьа эсларча ший кІаьнкке тІехьаваке ха хьатІеккхоачаш латташ хилара уйла а еш. — Але мегаргдий аз?

— Мегаргда.

— Ер ва-их новкъост Ковач а!

Дожаха са а даьнна хІама ца оалаш Іийра режиссер.

— ДоагІача бесса алензар аз! — хьаьттар Батас шек а ваьнна.

— Дерригл а фуд кой хьона, Бата, уж дешаш валача хане ховлац хьо интеллигент-артист волга а чартах ловзаш хьай алапи Іа дІадоаккхийтилга а. Цьенипа хІама хьенийдаш вац хьо. Кхыметтал новкъост Ковач а.

— ЦІаьнта юха аьла аз!

— КІеззига салоІергда вай, — аьлар къоначча режиссера, — непайоазонна завелани а езеш ва со. Итт минут яьлча болз дІаболабергба вай.

Сахьат даьлча юхайолайир репетици.

— Ер ва-их новкъост Ковач а!

— А, а, а! Ишта мегаргдац! Уж дешаш яла деза ингалсашкахь санна хІаманна сих ца луш а французашкахь санна атта а.

— Кхийтар. Ингалсашкахь санна атта а французашкахь санна хІаманна сих ца луш а.

— ХІанз Іа дуьцар-м юзаматьжьа ма дий.

— Іа ахкача бесса! Ер ва-их новкъост Ковач а!

— Ер оперетта яц, Бата, Ер драма я! Дукха за йоаллаш еннай хьона дукха езаш, геттара дукха воаш хинна хьо йиший йо!. Цул совгІа, юха хІама ца юссаш цІеноаш а даьгад. ХІанз а кхетац хьо?

— Ца кхийтача воалйий со! Ийщий йо!. Даьга цІеноаш. Кхийттав.

— ХІаьта яиц а ма лелаьь хьа униатски киназа чувоагІинта.

— Вицлургвац. Але мегаргдий аз.

— Ер ва-их новкъост Ковач а!

Батайна хоара: цхьа хІама вІашІеьха доалаш дацар. Из уюнет ва эханох цаьнкка дика а кІама хулаш дацар.

Къоначча режиссера норзагІ аьнна цІогІа техар:

— Тоьаргда! Сона кхы сатоха могаргдац! Со а ва дийна саг! Репетици чакхъяьнний. Кхоана ергъа.

— Аз дош лу хьона, — аьлар къаьнача актеро, — кхоана сай роль лерттІа ловзае.

— Мегад, мегад, Бата, — жоп делар режиссера. — Бакъда, дІаккхеталелаь цхьа хІама: хьа наьнкана вена хиннай, хІаьта хьа даьде — хорват. Виц ма лелаь хьо хьа эпсар хиниилга. Алаєсма дийшад, «Ер ва-их новкъост Ковач а!» оалача хана, наха волчча тайпара дІавоазийте вааза Іа. ХІанз мукъагІа кхийттавий хьо?

— Кхийттав.

Премьера йолча хана «Ер ва-их новкъост Ковач а!» яла дешаш Батина меттел аьлар къоначча актрисас. Наха геттара чІоагІа безама тІаийцар из. Іаржача гоара тІа а вІгІаш, купальник-бикини тІаоахкаш сцена тІа аьлар из.

«Чечингшвейбыт» производственни объединенеа чуйоагІача модай ЦІен кхалнаьхе мехоан хийнаш еча участка коллектив къьстта дика къахьеташ я цхьайттагІча пятилетка кхоалагІча шера. Цхьа бутт дІабахийтабац цо ше тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачаш ца деш. Бадача наха дукхагІа хоатташ йола кийнаш я цар хьеш яраш. Цига участка болхлошка заказ даь вола болхло шозлагІа укхаза юхавдог оттарІдолаш хара дІаводаш.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба укхаза кийнаш еш бола коммунистически къахьегама ударникаш Брух Нина Ивановна, Букина Надежда Ивановна, Алаевсуд Александра Ивановна, Рожкова Нина Ивановна. Цхьакха смена дІалхийтац цар шоай норма 160 процентал чухьнахьа кхоачашъяь. ХІанз шоллагІча ах шера чотагІа къахьегаш ба уж.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) шоаш хьеш йола продукци накорта дикагІа хилийтара дага боалаш ба кийнаш ераш Н. Брух, Н. Букина, А. Алаеvсуд, Н. Рожкова.

И ПЛИЕВА сурт.

«ЮБИЛЕЙНЫЙ» КИНОТЕАТРЕ ДУВЛА!

ДІадоладу детективни фильма кІира.

Грознерча экранаш тІа эггара хьалха дІахьоккхаш хургда цхьан жанрах долча фильмай вІацагІтехе сеанс:

«Жертва коррупции» (Франци),

«Швед, пропавший без вести» (Швеци — Венгри).

Сеансаш дІадолалу: 11—14—17—20 сахьаташ даьлча.

АВИАПАССАЖИРИИ ТЕРКАМГА!

1983 шера 9 июне дениз Грозный — Нукус яхача маршрутагІа ТУ-134 яхача самолета керда рейс дІайолаеннай.

Грознера самолет дІайода оршот дийнахьа, шинарча дийнахьа, ерача дийнахьа, шоатта дийнахьа 19-00 сахьат даьлча. Нукусе дІакхоач 20 сахьати 50 минути яьлча.

Нукусера юхайоагІа из шинарча дийнахьа, кхаьрача дийнахьа, пІаьраска дийнахьа, кІирандийнахьа 4 сахьати 50 минути яьлча. Грозне хьакхоач 8 сахьати 50 минути яьлча.

Нукусе пересадка а еш дІахо ваха йиш я Душанбе, Самаркандe, Чимкенте, Кзыл-Орде кхачталца.

Нукусера автобусаца дІаваха йиш я Ургенча, Ташаузе кхачталца.

Самолеташка шоекъ ба хьох оаха шо!

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 ИЮНЬ
II ПРОГРАММА

14.00 — Йигача промышленноста болхлошта лаьрхІа концерт.
16.20 — Киножурнал.
17.00 — Спортивни передача.
18.45 — ЦІе Байракх лелаеча Къулбасада - Кавказа тІема оьрута ансамбла концерт.
19.45 — «Вийса даьлцала хийла шун, бераш!».
«Белорусси мункъанаш и к р ».
Фильм 13-гІа — «Карпаташкара Белинанашн Венен кхачалца».
18.25 — «Нохч-ГІалгІайча гІолла».
18.45 — Технически киноинформаци. «Керда материалаш промышленносте».
18.55 — РСДРП II съезда 80 шу дизарга. «Хьалхара революци хилале хьалха».
19.10 — Ихачан программа — деррига халкъа гІулакх. «Лаьтто дика хьувнкам кургболаш» (нохчий меттала).
19.35 — «КІоарга горизонт». Нохч-ГІалгІайн Къулбасада ХІурийн телевиденай фильм.

13 ИЮНЬ
II ПРОГРАММА

16.45 — «Сийлахь» бенкха Даьхен тІемъ. Фильм 14-гІа —

РАДИО

12 ИЮНЬ
ЙИГАЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета [illegible].
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.36 — Музыкальни антракт (нохчий меттала).
8.15 — «Шоана хоза хета ваьраш» (эрсий меттала).
11.30 — Йигача промышленноста болхлошта лаьрхІа музыкальни программа (эрсий меттала).
16.00 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тІехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Ашарашца деттаГІа долчариш» яха концерт (гІалгІай меттала).

УКВ

18.00 — «Музыкахь мультканташ». Композитор А. Петров.
18.53 — Халхара мукъамаш.
19.52 — «Самьердамеча талгІа тІа» (гІалгІай меттала).
20.11 — С. Цугаева иллешк аьараш.

11 ИЮНЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юртара вакар». Хаоттамах бола хоам (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.36 — Хьамаш.
10.15 — «Наха гІулакхдара культура лакхъара дукха» (гІалгІай меттала).
10.30 — Музыка (гІалгІай меттала).
11.00 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
11.30 — «Кхычахьа ухаш лелаш вакар...». В. Виноградова очерк (эрсий меттала).
12.30 — «Иини а да юкхе». Юрта боахама къахьегамхошта лаьрхІа музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — «Зюк хоза» яха сатирически журнал (нохчий меттала).
15.35 — Бийлахь - йоккхача Кетален 40 шу дизарга! «Фронтовикий дагалувцараш» (нохчий меттала).
15.50 — Реклама.
16.00 — «Кавказа Іуйренаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
18.00 — Йигача промышленноста болхлошта лаьрхІа концерт (нохчий меттала).

13 ИЮНЬ

7.30 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.35 — «Доакъарш Іаьащадера — темпаши дикаяи». Хаоттамах бола хоам (гІалгІай меттала).
8.15 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.18 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.21 — РСДРП II съезда 80 шу дизарга. «Юртбоахама коллективизаци яра дукъа постабаь къоасам». ШоллагІа передача (эрсий меттала).
8.31 — «Са фантази» яха П. И. Чайковске концерт (эрсий меттала).
9.15 — «Хаман хьалхабаьнараш» (гІалгІай меттала).
[illegible] — Музыка (нохчий меттала).
9.45 — «Халкъа тІахьенаш боля беш ба» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.07 — Микрофона хьалхаьшна ба Нохч-ГІалгІай телевиденен радиоон инструментальни ансамблан солисташ (гІалгІай меттала).
16.25 — «ТІема ниць дІабалбалар». З. Муталибова дуцар (нохчий меттала).
16.40 — «Саги закони» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.
19.30 — «Нагирхой эзларе» яха радиожурнал (нохчий меттала).

Хоттамаш

Тахан республика гІоллеи Грознен хувцалуш моркаш а йолаш, къулбехьен оагІонгахьа цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18—23, Грозне 20—22 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен хувцалуш моркаш а йолаш, цхьайолча хана догІа а делхаш, малхбузехьара секунде 10—15 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 8—13, дийнахьа кхоана — 20—25, ломма — 18 — 21 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителе — 2-85-07; бехктокхана секретара — 2-84-68; отделий: партейни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехьмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадуьна шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02223. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3048.